Franz Kafka

DURUŞMA

Çeviren:
Sabahattin Eyuboğlu

Çan Yayınları - İstanbul

FRANZ KAFKA
DURUŞMA
ÇAN YAYINLARI

ÇAN YAYINLARI : 3

Bu kitap Gün Basımevinde
Mayıs 1963'de basılmıştır.

Franz Kafka

DURUŞMA

oyunlaştıranlar

A. Gide J. L. Barrault

çeviren

Sabahattin Eyuboğlu

Çan Yayınları
İstanbul
1963

BU ÇEVİRİYİ DOST
V. GÜNYOL'A
SEVGİLERİMLE
SUNUYORUM

S. E.

A. Gide'in önsözü

Önce şunu söylemek isterim: Jean Louis Barrault olmasa ne Kafka'nın ünlü romanından esinlenmiş bu oyun ne de benim Hamlet çevirim olurdu; o çeviri ki Barrault'nun kurduğu oyunla parlak bir başarı kazandı. Barrault ile Marsilya'da nasıl buluştuğumuzu Güncemde anlatmıştım. 4 Mayıs 1942 deydi. Ertesi günü gemiye binip Tunus'a gidecektim; bütün o belâlı Alman işgali boyunca bağlanıp kalacağım Tunus'a. Jean Louis Barrault ve Madeleine Renaud beni bir öğle yemeğine çağırdılar. Hiç unutmadığım bu güzel yemek sırasında büyük aktörümüz beni, yirmi yıl önce ilk perdesini yapıp bıraktığım Hamlet çevirimi bitirmeğe zorladı. Beni o kadar dostça sıkıştırdı ki Tunus'a gider gitmez bu işi ele aldım ve bitirmeden de rahat edemedim.

O gün Jean Louis Barrault bana Kafka'nın **Duruşma**'sından bir oyun çıkarmayı düşündüğünü söy-

ledi ve bu işde kendisine yardım edip etmiyeceğimi sordu. Bu şaşırtıcı kitaba benim candan bir hayranlığım vardı, ama teklifini kabul etmezden önce bir kez daha okumam gerektiğini söyledim. Öyle yaptım ve gizlemiyeceğim ki, ilkin bu oyunlaştırmanın zorlukları bana aşılmaz gibi gözüktü. Jean Louis Barrault'nun dehasına saygısızlık etmişim meğer. 1945 de Fransa'ya döndüğüm zaman Barrault yeniden zorladı beni. Arada kendisi boş durmamış ve bir hayli işlenmiş bir senaryo da hazırlamıştı. Bunu bir teklif olarak bana verdi. Sahneye komanın yollarını ve olanaklarını benden çok daha iyi bildiği için, en büyük zorluklara öyle korkusuzca, öyle yılmadan meydan okuyordu ki, benim tek başıma göze alamayacağım bu zorluklara onunla birlikte seve seve atıldım. Bana düşen, verdiği iskeleti ete bürümekti sadece. İş beni çekti, kazandı, coşturdu ve hemen sevinçle candan yürekten çalışmaya koyuldum. Çoğu zaman Vialette'in güzel çevirisine baş vuruyordum. Az işe kendimi böylesine vermişimdir. Kafka'yı öne sürüp kendimi silmek için de elimden geleni yaptım, onun bütün niyetlerine bağlı kalmaya çalıştım. Biçimi, sunuluşu ve önemi bakımından olağanüstü saydığım bu deneme bence lâyık olduğu başarıyı kazanırsa, öncü, yaratıcı ve yapıcı olarak en büyük şeref payı Jean Louis Barrault'nundur.

Aralık 1946

çevirenin önsözü

Ben çoğu çevirilerimi, çevirmeden hoşlandığım, bir tadı iki dille birden tattığım için yaptım; ama çevireceğim eserleri seçerken sadece kendimi eğlendirmekle yetinmedim. Yerinde, yararlı saydığım bir düşünceyi ünlü ünsüz yabancı bir yazara söyletmek işime geldi kimi zaman. Kimi zaman da beni coşturan bir yabancı eseri yabancı dil öğrenmemiş yurttaşlarıma tanıtmanın ödevle zevk karışımı çekiciliğine kapıldım.

Bu eseri Paris'te ilk oynandığı 1947 yılında gördüğüm zaman benim yurdumda da oynanmasını ya da sadece okunmasını arzulamış, hemen ertesi gün çevirmeğe başlamış, sonra araya giren daha önemli işler yüzünden bir yana bırakmıştım. Geçen yıl birkaç sebep bir araya geldi: Bir Kitabevinde bu eserin fransızca baskısını gördüm, başladığım çeviriyi hatırladım ve yarım bıraktığım hiçbir şeyi

kolay kolay bulamadığım halde bunu nasılsa buldum. Bunlar çeviriyi yeniden ele almama yetmezdi. O ara bizde gördüğüm bâzı piyeslerde, okuduğum bâzı hikâyelerde Kafka'nın etkisini görür gibi oldum. Bu etkiyi şöyle özetleyebilirim: Kopyacılığa varan bir gerçekcilikten, tek insanın günümüze özgü sıkıntı, bunaltı ve aykırı düşüncelerini de içine alan daha derin, daha duygulu, daha **içli-dışlı** bir gerçekciliğe doğru... Aşırı nesnelciliğe karşı aşırı öznelcilik... Büyük kalabalıkların ezdiği tek insanın çevresine, dünyasına kafa tutması, alışılmış düşünce ve sanat kalıplarını kırması... Çağımızın büyük çabası da zaten insan çoğunluklarının haklarıyla insan tekinin haklarını uzlaştırmak değil mi? Sanat akımları hep bu çabanın sağında solunda, ilerisinde gerisinde yer alıyorlar, bir çoğunluktan bir tekten yana yalpa vuruyorlar.

Sait Faik'ın zehir yeşili diye adlandırdığı bir acı duyuş, öfkeli bir tek insan bilinci var ki, dünyamızda, son onbeş yıl içinde bizim edebiyatımızda da belirtileri oldu bunun, ve yanlış olarak, toplum sorunlarından bir kaçış diye kötülendi ya da pek ciddîye alınmadı. Oysa bu belirtiler edebiyatımızın daha ileri, daha insanca bir gerçekciliğe doğru gelişmesini sağlıyacaktır, Avrupa'da da olduğu gibi.

Oyun tekniği bakımındansa, André Gide ve J. L. Barrault'nun bu denemeleri bereketli bir çığır açmış, nice oyun yazarları bu anlatım yolunu açıkça benimsemişlerdir.

Gerçeğin dış görünüşlerini vermede sinemayla yarışamıyacağını anlayan tiyatro çağımızda türlü yeniliklere başvurmuş, yalnız kendine özgü değerleri, başka bir sanat kolunun veremiyeceği sahne özellikleri aramış bulmuştur. Bu buluşlar arasında Barranult'nun denemeleri şüphesiz başta gelenlerdendir. Onunla tiyatro konuşan fotoğraf olmaktan

iyice kurtularak söz ve hareketin güçlü bir bileşimine gidiyor yeniden; bu bakımdan da Yunan tiyatrosuyla, dram sanatının özüyle buluşuyor. Bu gelişme bizim sahnelerimize de girdi; hele genç kuşaklar tiyatronun bu türlüsünü tutar görünüyorlar. Daha dün gördüğüm **Midas'ın kulakları** adlı oyun, bu çığırın en güzel örneklerinden biri sayılabilir.

İşte bu düşüncelerle Duruşma'nın bizde anlayışla karşılanacağını umarak çevirimi yeniden ele aldım ve bitirdim. Bütün Yeni Ufukların dostu Vedat Günyol da bu çeviriyi Çan Yayınlarının havasına uygun buldu; oynanmasa da meraklılar okur diye yayınladı. Böyle cömert yayınevi dostlar başına.

1960 **Sabahattin Eyuboğlu**

birinci bölüm

Perde I

SAHNE I

Sahne üçe bölünmüştür. Orta bölüm bir sürmeli kapı ile açılır. JOSEPH KAFKA'nın odası.

JOSEPH KAFKA yeni tıraş olmuş, usturasını temizlemektedir. Bir türkü mırıldanır. Başını tarar. Duvarda asılı takvimden bir yaprak koparıp okur

«Kimseye kötülük etmeyenler rahat yaşasın dünyada!»

JOSEPH KAFKA'nın yüzü biraz asılır; takvim yaprağını buruşturup atarak

Amin!

Ayakkabılarını giyer ve birden, takvimde tarihi görerek

Vay canına! Bugün benim doğum günüm be!... Silme unutmuşum!... Sevimli komşucuğum Matmazel Burstner bilse bir demet menekşe getirirdi bana, ufacık bir demet... Gücü o kadarına yeter biçarenin... Bir şeyler yapmalı doğum günüm için, ama ne? Değişik, beklenmedik bir şey... Gündelik yaşamamdan ayrı bir şey... Öf! Bıktım be!... Bıktım her gün, her gün aynı şeyleri yapmaktan...

İşlerini bitirmiş, ama henüz gömleklediir. Kahvaltısı hazır sanarak masaya doğru yürür

Hoppala!... Bu da nesi?... Hani sütlü kahvem?... Yoo, Bayan Grubach, bu kadarı fazla... Nasıl unutur sütlü kahvemi? Daireye geç kalacağım... **(Zili çalar).**

Karşı evden KAFKA'nın odasına bakan bir yaşlı kadın yüzü.

KAFKA omuzlarını silker; kolluklarını geçirir.

Bayan Grubach'a da ne oluyor bu sabah? Hiç oralı değil be! **(Tekrar zili çalar.)**

Allah Allah! Hiç böyle şey olduğu yoktu. Yenilik mi istiyordun? Al sana yenilik.

Kapıya doğru gider; pencerenin önünden geçerken karşıdaki yaşlı kadına dilini çıkarır. Yaşlı kadın hemen pencereden çekilir. KAFKA bağırır

Bayan Grubach!... Bayan Gru...

A. bölmesinin kapısı yavaş yavaş açılır. Sivil polis FRANZ girer.

Burada ne arıyorsunuz, bayım?

FRANZ. — Zili çaldınız da.

KAFKA. — Hizmetçiyi çağırdım.

FRANZ. — Niçin?

KAFKA. — Niçin de ne demek?

FRANZ. — Hizmetçiyi niçin çağırdığınızı sorabilir miyim?

KAFKA. — Allah Allah! Sütlü kahvemi getirsin diye.

FRANZ. — Sütlü kahve istiyormuş!

Kıs kıs güler.

İçeri girer; kapıyı yavaş yavaş kaparken görülmeyen birisiyle konuşur

Hizmetçiyi sütlü kahvesi için çağırdığını iddia ediyor!

Yandaki odadan kısık bir kahkaha. A. bölmesi açılır ve ikinci polis görünür. Pencereyle masa arasında bir kitap karıştırmaktadır.

KAFKA. — Hayır, bayım; benim bir şey iddia ettiğim yok (**Nerdeyse öfkeli bir edayla**): Hem siz ne arıyorsunuz burada... benim odamda?

FRANZ. — Haydi!... Ağırdan alın bakalım biraz! Bilmemezlikten gelmeyin...

KAFKA. — Yanlış! Hep yanlış söylüyorsunuz bu lâfı! Bilmemezlikten değil, bilmezlikten demeniz lâzım. Ama bunda da aldanıyorsunuz; çünkü benim bir şey bildiğim yok, bilmek de istemiyorum. Haydi, yeter artık. Anlamıyorum, bayan Grubach nasıl bırakıyor sizi içeri... Gidip şuna...

Birinci polis KAFKA'nın odasında öteye beriye bakar. KAFKA yandaki odaya geçer.

İKİNCİ POLİS. — (**Kımıldamadan**) Evet ama çıkamazsınız bayım, yasak.

KAFKA. — Yoo! Bu kadarı çok fazla... Siz kim oluyorsunuz baylar? Söyler misiniz?

İKİNCİ POLİS. — Orası sizi ilgilendirmez. (**Ayağa kalkar**) Biz sizi tevkif etmeğe geldik.

KAFKA. — Tevkif mi?... Neden?

İKİNCİ POLİS. — Sebebini söylemeğe mezun değiliz. Gidin odanızda bekleyin. Yapabileceğiniz en iyi şey bu.

FRANZ. — Görüyorsunuz ki sizinle insanca konuşuyoruz. Üstelik de size karşı bir düşmanlığımız yok bizim. Yakında tanışacağınız gardiyanlar bizim kadar nazik olurlarsa öpüp de başınıza koyun.

İkisi birden dolaşıp araştırma yaparlar: FRANZ odada, öteki salonda.

KAFKA. — Gardiyanlar ha! Ne oluyor Allah aşkınıza?

İKİNCİ POLİS. — Kovuşturma başladı. Sırası gelince öğrenirsiniz; işin başlangıcı henüz.

FRANZ. — **(KAFKA'nın çamaşırlarını yoklar)** Hemen öğreneceksiniz de ne olacak canım, vakit var.

KAFKA'nın gömleğini kumaştan anlarcasına yoklar.

Daha kabaca bir gömleğiniz yok mu?... Bunu bize verin saklıyalım size. Herşeyinizi bize emanet etseniz daha iyi olur... Çünkü orada, malûm ya... **(Her şeyi toplamaya başlar)** ne olacağı bilinmez depoda. Gardiyanlar her şeyi satar, iş uzayınca da hesap kitap unutulur.

Çamaşır yığınını salona götürür. İkinci polise göz edip KAFKA'ya doğru gelir.

En kestirmesi bunları şimdiden bize satmanız... Bilmem anlatabiliyor muyum?

KAFKA. — Ben birşey diyecek halde değilim henüz. Ne oldu bilmiyorum ki.. Bir yanlışlığın kurbanı mıyım, yoksa banka arkadaşlarımın soğuk bir şakası mı bu... Öyle ya, doğum günüm dolayısiyle belki...

Zorla gülmeyi daha yerinde bulur.

Haydi! Söyleyin... Şakanın bu kadarı yeter.

İki komser buz gibi soğuk dururlar. Bayan Grubach tepsiyle girer.

BAYAN GRUBACH. — **(Polisleri görerek:)** A! Affedersiniz... **(Çıkmak ister).**

KAFKA. — Girin, girin, bayan Grubach.

İKİNCİ POLİS. — Giremez, yasak.

KAFKA. — Neden giremezmiş?

İKİNCİ POLİS. — Tevkif edildiniz de ondan.

KAFKA. — Peki ama, niçin tevkif ediliyorum?

FRANZ. — **(İyilikle)** Aman etmeyin, ahbap; baş-

lamayın yine. (**Şaşa kalan Grubach'a**) verin tepsiyi.. (**KAFKA'ya**) Odanıza gitseniz daha iyi edersiniz.

KAFKA odasına girer ve sinirli sinirli hüviyet cüzdanını arar.

Bu arada iki polis kahvaltının başına geçerler, KAFKA yanlarına gelir :

KAFKA.— İşte hüviyetim. Lûtfen bakın da anlayın bu işte bir yanlışlık olduğunu.

Polisler duraklar; KAFKA'ya bakar, birbirlerine bakar ve atıştırmaya devam ederler.

Siz de bana tevkif emrinizi gösterin.

FRANZ. — (**Burnu sütlü kahvede**) Allah Allah! Amma inatçı be!...

İKİNCİ POLİS. — (**Çok sâkin, ekmek keserek**) İlle de bizi sinirlendirmek istiyorsunuz... Biz ki şu anda sizin iyiliğinizi düşünüyoruz yalnız.

KAFKA. — İşte buna inandım doğrusu.

FRANZ. — İnanın tabiî, doğru söylüyoruz.

İki polis aç gözlülükle yer içerler. Ekmek kesip üstüne bol bol tereyağı ve bal sürerler.

KAFKA. — İşte hüviyetim, bakın.

İKİNCİ POLİS. — Hüviyetinizi ne yapalım canım Allah aşkınıza?

FRANZ. — Vallahi bir çocuk gibi davranıyorsunuz.

İKİNCİ POLİS. — (**Yemeğe devam ederek**) Sizin kim olduğunuz bizi ilgilendirmez, anlayın artık bunu. Biz emir kuluyuz. Bizi gönderen makamlar, ki biz onların altındakilerin altındakilerle temastayız, emir vermeden önce tevkif sebeplerini inceden inceye araştırırlar. Sizinki âdi suçlardan değil. De-

diklerine ve Kanunun da dediğine göre sizinki âdi suçun yayılmasından doğan bir başka türlü suçlara giriyor ki bunlar için yüksek makamların bir takım yüksek kurallara uymaları gerekiyor. Kanun böyle. Yanlışı manlışı olamaz bunun.

Yalnız son yedi sekiz kelime teker teker söylenir. Üst tarafı dolu ağızla, anlaşılmaz bir çabuklukla gevelenir. Polisler karınlarını iyice doyurduktan sonra kürdanlarla uzun uzun diş temizliği yaparlar.

KAFKA. — Ben böyle bir kanun bilmiyorum.

FRANZ. — Lâfa bak. Kanunu bilmiyormuş.

İKİNCİ POLİS. — **(Yavaşça)** Kanunu bilmiyorsanız suçlu olmadığınızı nerden bileceksiniz?

FRANZ. — Olur şey değil. Bir türlü anlamak istemiyor.

KAFKA. — Size emir veren kim? Onunla görüşmek istiyorum.

FRANZ. — Sizi çağırdığı zaman görüşürsünüz. Buna karar vermek size düşmez. Şimdi odanıza gidin siz; en iyisi bu sizin için.

KAFKA odasına girer.

İKİNCİ POLİS. — **(Bir odadan ötekisine konuşarak)** Biraz dinlenmeye, kuvvet toplamaya bakın, ihtiyacınız olacak.

KAFKA odasında oturacak bir yer arar; sonunda yatağının kıyısına oturur. FRANZ kalkmış, odada bir şeyler aramaktadır. Nihayet bir paket sigara bu-

lur; bir tane yakar ve paketi sayısız ceplerinden birine atar.

FRANZ. — Ha bakın, paranız varsa köşedeki kahveden öte beri getirtebiliriz.

Sokak penceresindeki yaşlı kadının merakı artmış, yanına bir yaşlı erkek çağırmış beraber bakmaktadırlar. KAFKA gece masasının üstünde bulduğu bir elmayı ısırır.

KAFKA. — Bankaya geç kalacağım bu pis heriflerin yüzünden. Müdüre ne söylerim?... Doğrusunu söylerim. **(Oturur)** Dünyada inanmaz. Ama tanıklarım var **(İhtiyarlara bakar).** Şahit gösterilmek hoşlarına gitmezse bakmasınlar elâlemin evine. **(Ayağa kalkar)** Kim isterse baksın. Gizli kapaklı hiç bir şeyim yok benim. **(Dolaba doğru gider)** Kahveden öte beri getirtebilirlermiş, lâfa bak! İstemiyorum hiç bir şey: benim konyağım var burada.

Bir kadeh içer; ikinci kadehi dudaklarına götürürken kulisten yüksek bir ses:

JOSEPH KAFKA!

KAFKA şaşırıp duraklar.

Baş komser sizi istiyor.

KAFKA. — Hele şükür!

İkinci kadehi boşaltıp kapıya yürür. Polisler durdurur onu.

FRANZ. — Şu kıyafete bak! Baş komserin önüne böyle çıkılmaz.

KAFKA. — **(Gerileyerek)** Sabah sabah yatak odama üşüşenler, üstelik smokinle mi görmek istiyorlar beni?

FRANZ. — Bırakın bu lâfları da doğru dürüst giyinin.

KAFKA iskemleden bir gri ceket alır.

Bu ceket olur mu?

İKİNCİ POLİS. — Siyah elbise lâzım.

FRANZ tatlılıkla kıravatını çıkarır.

Kıravat fazla cafcaflı olmıyacak.

KAFKA dar belli bir ceket giymiş, hazırdır. İki polis omuzuna vururlar.

İKİNCİ POLİS. — Aksilik etmeyince ne kadar daha sevimli oluyorsunuz.

FRANZ. — Bakın nasıl anlaşabiliyor insan isteyince! WİLHELM, git baş komsere geliyoruz de.

WİLHELM (İkinci Polis) çamaşır yığınını alıp uzaklaşır. KAFKA ardından yürür. Onun peşi sıra gelen FRANZ giderayak yere düşmüş bir gömleği cebine sokuşturur.

C. bölmesi açılır ve üçüncü oda görülür: Matmazel BÜRSTNER'in odası.

Paravana. Hasır. Fotoğraflar. Gece masası odanın ortasına çekilmiştir.

Baş Komser, yan oturmuş, gece masasının üstündeki eşya ile oynamaktadır Mum, kibrit kutusu, dikiş kutusu, kitap.

Bir sandık. Odada kayıtsız bekleyen üç genç adam vardır. Baş komser melon şapkasını yatağın üstüne koymuştur.

Pencerede beyaz bir bluz asılıdır.
İki polis sandığın üstüne gelişi güzel

otururlar. Üç genç adam bir şeye aldırış etmezler.

KAFKA bu kalabalığın ortasına girer. Şaşkındır. Bir an duraklama.

Karşı evden iki ihtiyar, bir de kumral bıyıklı, iri yarı bir adam iliklenmemiş gömleğiyle, Kafka'ya bakmaktadırlar.

Baş komser KAFKA'yı ve cebinden çıkardığı iskambil kâğıdına benzer fişleri göz ucuyla süzer.

BAŞ KOMSER. — Joseph Kafka...

KAFKA biraz gecikerek eğilir; durumun tuhaflığı yüzünden dalgındır.

Bu sabahki ziyaretimiz sizi şaşırttı galiba?

KAFKA. — **(Birden pek dostca)** Evet ya... tabiî. Doğrusu hiç beklemediğim bir şey... Ama aslında pek o kadar şaşırmış da değilim.

BAŞ KOMSER. — Ya! Pek o kadar şaşırmadınız demek?

KAFKA. — Demek istiyorum ki... Anlatayım... Oturabilirim, değil mi?

BAŞ KOMSER. — Âdet değildir.

KAFKA. — Bakın anlatayım. Ben hayatını kendi kurmuş bir insanım. Çok küçükken yetim kaldım. Amcamın yardımıyla büyüdüm. Her zaman pek rahat yaşamadığım için, beklenmedik durumlara karşı az çok aşılı gibiyimdir. Bilmem anlatabiliyor muyum? Başıma gelenleri büyütmem o kadar... hele bu türlüsünü.

BAŞ KOMSER. — Niçin: hele bu türlüsünü?

KAFKA. — Anlatamıyorum: büyütmedim, ama ciddiye almadım değil. Doğrusu iş bir şaka olmaktan çıktı. Önce öyle düşünmüştüm... ama şimdi...

Baş komserin buz gibi duruşu karşısında KAFKA bozulur. Baş komser kibrit çöplerini sayar ve :

BAŞ KOMSER. — Ayıldınız. İsabet.

KAFKA. — Ama ne yaptım diye düşünüp duruyorum boşuna.. Suç sayılacak en küçük bir şey bu-

lamadığım için... Mazur görün... bu işi... hani yâni... o kadar da pek o kadar **(Biraz sözünü şaşırır)** önemli bulmuyorum.

BAŞ KOMSER. — Bunda aldanıyorsunuz.

Bütün bu sahne boyunca baş komser masanın üstünde eline gelen herşeyle oynar: En çok da kutudan çıkarıp hendesî şekillere soktuğu kibrit çöpleriyle. KAFKA'ya âni bakışlarla ve pek seyrek bakar.

İki polis ve üç delikanlı kayıtsız dururlar.

KAFKA. — Ama bütün bunlar ayrıntı. Benim için asıl önemli olan kim tarafından suçlandırıldığımı bilmektir. Dikkat buyurun: Ne ile suçlandırıldığımı demiyorum artık; **kim tarafından**, diyorum... **(Baş komserin sessizliği karşısında yine bozulur.)** Kısacası, hangi makamdır bu işi yürüten? Bunu bilirsem, belki gider... Sizler hangi makamdan emir aldınız?... Hep memursunuz, anlıyorum; ama üniformalı olmadığınıza göre öyle sanıyorum ki... ne bileyim... ayni dünyanın insanlarıyız; öyle olunca da anlaşabiliriz elbet. Bana öyle geliyor ki açıkça, efendice bir açıklama durumu aydınlatıverir. Ondan sonra da açık yürekle, hattâ biraz da dostca el sıkışır, ayrılırız.

BAŞ KOMSER. — **(Nihayet ona döner)** Büyük hata. Bu baylar ve ben girişilen dâvada, girişilen diyorum, sadece emir kulu değilsek bile birer takıntıyız. Meselenin ne olduğu, sizi kimin ne ile suçlandırdığı üstüne hemen hemen hiç bir şey bilmiyoruz. Hem size suçlu diyen var mı? Tevkif edildiniz sadece; ikisi ayrı ayrı şeyler bunların. Tevkif, evet; bu doğru; bu olmuş bir şey. Bunun dışında memurlar size ne söylemişse boş lâftır hepsi. Sorulanlara

cevap verecek olan sizsiniz: O da sorgu başlayınca. Sorulmadan konuşma yok. Şimdilik, iyi bir insana benzediğiniz için, **(Kalkıp KAFKA'ya doğru yürür.)** size bir öğüt vereceğim, kendiliğimden. Bizlere o kadar aldırış etmeyin, kendi kendinize göz kulak olun. Suçsuzum fâlan diye de pek o kadar lâf etmeyin. Kendinize iyi adam dedirtecekken bu yüzden bozuyorsunuz işi. Fazla konuşuyorsunuz. Insanın davranışına bakılır bu işlerde.

KAFKA. — **(Belirli bir sükûnetle)** Bay Hasterer, savcı, iyi dostlarımdandır. Kendisine telefon edebilir miyim?

BAŞ KOMSER. — Elbette... Ama yerinde bir şey olmaz.

KAFKA. — Ne demek, yerinde bir şey olmaz? Ya sizin burada yaptığınız yerinde bir şey mi?... Üstüme çullanıyor, dört bir yanımı sarıyorsunuz. Her söylediğimi, her yaptığımı ölçüp biçiyorsunuz; sonra ben savcı dostuma, işin aslını bilmesi gereken adama, ne diye tevkif edildiğimi sormak isteyince, hiç sıkılmadan, yerinde olmaz diyorsunuz bana...

BAŞ KOMSER. — Müsaade edin.

KAFKA. — Pekâlâ, telefon etmiyorum.

BAŞ KOMSER. — Yoo, yoo, edin; telefon edin, rica ederim.

KAFKA. — Hayır; istemiyorum etmek **(Küsmüş bir çocuk gibi pencereye gider. Karşıda üç meraklıyı görür.)** Defolun ordan! Pis gözcüler! **(Meraklılar pencereden çekilir. KAFKA Baş Komser'e döner ve uzlaşmak ister gibi, nerdeyse gülerek:)** Baylar, bu küçük komedyanın ilk perdesi bitti: doğrusu, hepiniz rollerinizi çok iyi oynadınız. Sonu ne olursa olsun, çekilip gitmenizden önce — ki yapacak başka şeyiniz de kalmadı sanırım —, ister misiniz hepinizle el sıkışalım? Ne dersiniz?

Baş komsere elini uzatır.

BAŞ KOMSER. — **(KAFKA'nın eline bakar, yatağın üstünden melon şapkasını alır ve aynanın önünde başına kor.)**

İnanmak istemiyorsunuz ama işler sandığınız kadar basit değil. Yine de umudunuzu kaybetmeyin büsbütün. Tutuksunuz; orası su götürmez. Ama şimdilik o kadar. Ben sadece size haber vermeğe ve bunu nasıl karşıladığınızı görmeğe geldim. Bu günlük yetişir. Şimdi bankaya gidebilirsiniz. Sizin niyetiniz de bu değil miydi? Her gün ne yapıyorsanız, ayni şeyleri yapmakta devam edin.

KAFKA. — Bankaya mı gideyim? Ne demek? Tutuk olduğumu söylemediniz mi?

BAŞ KOMSER. — Söyledim tabiî. Ama bu başka iş, o başka iş. Gündelik yaşamanıza devam edebilirsiniz. Hiçbir şey yokmuş gibi: Görünürde hiç değilse. Şimdilik tabiî. Hattâ bankaya gitmenizi kolaylaştırmak, geç kalmanızı örtbas etmek için bankanızdan bu üç bayı getirdim. Dilediğiniz gibi yapmalarını kendilerinden rica ettim. Sizinle gidebilirler.

İki polis ortadan kaybolur.

KAFKA. — Günaydın, baylar. Kusura bakmayın, sizi demin tanıyamamıştım.

Üç küçük memur merasimle eğilip budalaca gülüşürler.

KAFKA ellerini sıkar ve birlikte çıkarlar.

Sahnenin değişmesi, ışıkla, sokak gürültüleri ve hep ayni şeyi tekrarlayan bir müzikle belirtilir.

Bayan Grubach'ı hayal meyal görüp kapıda dinlemiş olduğunu anlarız.

Karşı evi gösteren dekor kaybolur. Yer-

den iki metre yüksek bir döşeme üstünde KAFKA'nın bankadaki bürosu görülür. Döşemenin sağında ve solunda KAFKA'nın bürosuna giden merdivenler vardır.

Sahnenin önündeki sokaktan iş güç sahibi insanlar çabuk adımlarla geçer. Merdivenlerden çıkıp inen memurlar görülür. Bâzıları büronun altındaki kemerli bir çeşit tünelde kaybolurlar.

KAFKA yanında üç memurla tünelden

çıkar, merdivene yürür. Müşteriler etrafına üşüşür ve bürosuna doğru gitmeğe çalışırlar; küçük memurlar, hademeler bırakmaz.

KAFKA masasının başına oturur.

Banka gürültüleri orkestrası: Yazı makineleri, telefon zilleri. Bir genç kız, daktilo, KAFKA'ya imzalanacak mektuplar uzatır.

Çoğu kadın bir memur kümesi, ciddî bir heyet halinde girer, müşterileri ve daha küçük memurları yarıp geçerek KAFKA'ya mütevazı bir demet çiçek getirirler, doğum günü için.

Birden bütün sesleri durduran kuvvetli bir zil çalar. KAFKA masasının sağında solundaki telefonlardan birinin kulaklığını alır, daha kulağına götürmeden durakalır.

SESSİZLİĞİN İÇİNDEN BİR HOPARLÖR — Masa şefi JOSEPH KAFKA'yı arıyoruz.

KAFKA başını sallar, gülümser; dudak-

ları duyulmayan bir söze karşılık kımıldar.

HOPARLÖR. — Sizi iş başında rahatsız ettiğimiz için özür dileriz; ama size bildirmek zorundayız ki araştırmalar yolunda gelişmektedir. Çalışmalarınıza engel olmak istemediğimiz için sizi pazar günü çağırmayı uygun bulduk. Geleceğiniz yer Saint-Jules caddesinde...

Ses birdenbire kesilir. KAFKA kulaklığı boşuna yaklaştırır ve sallar. Bu arada banka çalışmaları yeniden başlamıştır.

KAFKA. — Bu da ne demek! Kestiler!...

Telefonu kaparken banka ikinci müdürü, herkesten saygı görerek, KAFKA'ya yaklaşır. Resmî bir edayla ve gülümseyerek konuşur

İKİNCİ MÜDÜR. — Bu pazar benim kotrada küçük bir eğlenti olacak, gelirseniz memnun oluruz. Bunu söylemeğe geldim. Savcı HASTERER'le dostsunuz değil mi? O da aramızda olacak; söz verdi. Gelirsiniz değil mi?... Rica ederim.

KAFKA. — **(Kesilen telefon konuşmasından ötürü sinirlendiği, tasalandığı bellidir.)** Ne yazık ki özür dilemek zorundayım. Aksi gibi tam bu pazar serbest olamıyacağım sanıyorum.

Telefon yeniden çalar.

İKİNCİ MÜDÜR. — **(Kulaklığı alırken, kırgın bir görünüşle.)** Peki. Peki. İsrar etmiyorum.

Telefonu kulağına götürür ve hemen KAFKA'ya verir

Sizi arıyorlar galiba.

İkinci müdür hemen çıkar.

İlk telefon çağırısındaki sessizlik ve toptan duraklama, KAFKA'da aynı davranış.

HOPARLÖR. — Rahatınızı kaçırmamak, meslek

işlerinize engel olmamak için elden gelen herşey yapılacaktır.

KAFKA cevap verir: dudakları kımıldar, ama sesi duyulmaz.

HOPARLÖR. — Pazar günü için anlaşmış bulunuyoruz. Geleceğiniz yer Saint-Jules caddesi 11 numaradır.

KAFKA'nın cevabı işitilmez.

HOPARLÖR. — Hayır. Hiç bir zorlukla karşılaşmıyacaksınız; her hizmetiniz görülecektir. Gelince marangoz LANZ'ı aradığınızı söylersiniz, o kadar.

KAFKA yine konuşur, duyulmaz.

HOPARLÖR. — Evet. Marangoz LANZ, deyin sadece.

KAFKA telefonu kapar. Birden çok yorulmuş, bitmiş gibidir. Saatine bakar. Bütün gürültüler, çalışmalar yeniden başlamıştır. Ama uzun bir düdük sesi işin bittiğini haber verir. Bütün memurlar toparlanır. Işık azalırken perde ağır ağır kapanır.

SAHNE II

Karşıdaki duvar dekoru iner ve ilk sahnedeki üç bölüm görülür.
A, bayan GRUBACH'ın odası.
B, KAFKA'nın odası.
C, Matmazel BÜRSTNER'in odası.
Gecedir. Karşı ev gözükmez. Matmazel BÜRSTNER'in yatağına ay ışığı vurur.
A panosu açıldığı zaman bayan GRUBACH, bir lâmbanın aydınlattığı masaya oturmuş çorap yamamakla meşguldür. KAFKA, ön plânda, solda ortaya çıkar. Düşüncelidir. Ayak sürterek yürür. A kapısının önünden geçer; kendi odasının kapısına yönelir; vazgeçer, A kapısına döner. Kapıya vurur. A panosu o zaman kalkar.

KAFKA. — Hâlâ çalışıyor musunuz, bayan Grubach?

BAYAN GRUBACH. — Çalışmadan oluyor mu, bay Kafka... **(Çorap yamamasına devam ederek)** Biliyorsunuz: Bütün gün kiracılarla uğraşıyorum.

Akşam da kendim için çalışıyorum biraz. Başka zamanım yok ki.

KAFKA. — Bu sabahki kargaşalık için özür dilemeğe geldim.

BAYAN GRUBACH. — Ne için? Ne için?... Ha! Şu gelen adamlar?... Her şeyi düzelttim.

KAFKA. — Kabahat bende değil, biliyorsunuz.

Bn. GRUBACH. — Öyle tahmin ettim ben de.

KAFKA, biraz sıkılarak, karşısına oturur. Sessizlik.

KAFKA. — Bir daha olmaz böyle şey.

Bn. GRUBACH. — **(Bir sessizlikten, iğneye iplik geçirdikten sonra)** Ben de öyle dedim kendi kendime.

KAFKA. — **(merakla)** Ne dediniz?

Bn. GRUBACH. — **(Gülümseyerek)** Ne diyeceğim... Bir daha olmaz inşallah, dedim.

Bayan Grubach makası alıp bir iplik keser; tekrar işe koyulur.

KAFKA. — Olmaz diyorsunuz, değil mi siz de?

Bn. GRUBACH. — Aman canım... Pek o kadar büyütmeyin gözünüzde bu işleri. Neler görüyoruz dünyada... Madem güvenip konuşuyorsunuz benimle, ben de saklamıyayım sizden: Kapıdan biraz dinledim. İki polis de bir şeyler söyledi bana. Tevkif edildiğinizi biliyorum; ama anlattılar, bu bir hırsızın tevkif edilmesi cinsinden değilmiş. Hırsızınki başka, o çok kötü, dediler. Sizinkine gelince... Tevkif, ama bir üstünlüğü, bilgince bir tarafı var... Aptalca lâf ediyorsam, kusuruma bakmayın.

KAFKA. — Hayır, bayan Grubach; hiç de budalaca değil söylediklerıniz.

Bn. GRUBACH. — **(Cesaretlenerek)** Hani okumuş yazmış adamların uğraştıkları anlaşılmaz meseleler vardır, o türlü bir şey.

KAFKA. — Ben sizin kadar da anlamıyorum,

bayan Grubach. Hattâ lâfını bile etmek istemiyordum size; aklı başında bir insanın düşüncesini öğrendiğime, bu işte anlayış farkımız olmamasına sevindim.

Bn. GRUBACH. — Hem canım, her şeyi anlamak zorunda da değiliz ya, değil mi?

KAFKA. — Mesele yok öyleyse, istemiyerek rahatınızı kaçırdığım için özür dilerim.

Bn. GRUBACH. — Ne olacak canım, önemi yok.

KAFKA. — Madem bana kızmadınız, verin elinizi sıkayım.

Bayan Grubach ördüğü çorabı bırakır; ama Kafka'nın elini sıkacak yerde bir başka çorap alır. Kafka boşuna uzanan elini burnuna götürür. Bayan Grubach değişik bir tonla

Bn. GRUBACH. — Anlarsınız tabiî, benim bütün istediğim bu evin temiz kalması... Bu gibi şeyler ne de olsa zarar verir tabiî...

Bayan Grubach'ın elini vermemesinden de gocunmuş olan Kafka birdenbire kalkar.

KAFKA. — Anlıyorum bayan Grubach... Hemen çıkarım isterseniz.

Bn. GRUBACH. — **(Birden acıyıp yumuşar gibi olarak)** Aman, bay Kafka, söylediklerimi kötüye almayın sakın.

Ama şimdi de Kafka sertleşir. Kapıya doğru yürür. Çıkacakken :

KAFKA. — Matmazel Bürstner odasında mı?

Bn. GRUBACH. — Bu saatte tiyatroda olsa gerek. Bir haylî geç geliyor çoğu zaman. Bir diyeceğiniz mi vardı kendisine?

KAFKA. — **(Utanıp başını eğerek)** Yoo! Bu sabah odasına dolduğumuz için özür dileyecektim.

Bn. GRUBACH. — O böyle şeylere aldırmaz.

Hem dedim ya size, her şeyi yerli yerine kodum. Görmek ister misiniz?

Bayan Grubach kalkmaya yeltenir.

KAFKA. — Hayır, inanmıyorum demedim size, bayan Grubach.

Bn. GRUBACH. — **(İğnesine iplik geçirerek)** Hem o kadar merak etmeyin canım. Onun gibiler düzensizliğe alışıktır zaten. **(Bir ipliği kesmeğe hazırlanır.)** Rasgeleni alıyor odasına; alınca da...

Bayan Grubach Kafka'nın birden öfkelenmesi üzerine, makas elinde, duraklar.

KAFKA. — Hiç doğru değil bu söylediğiniz. **(Biraz kendini tutmaya çalışarak)** Müsaadenizle, reddediyorum bunları bayan Grubach. Matmazel Bürstner'i uzun zamandır tanıyorum; ve size şunu söyliyebilirim ki...

Bn. GRUBACH. — **(Ağlıyormuş gibi gözlerini silerek)** Yeter!... Yeter!... Ne bileydim size bu kadar dokunacağını...

KAFKA. — **(Pişman olarak)** Beni mazur görün, bayan Grubach. Nem var bilmem... Birden parlayıveriyorum. Cinler başıma çıkınca da... **(Gülmeğe çalışır.)** Haydi! İyi geceler, bayan Grubach.

Kafka çıkar, odasına girerken :

Bn. GRUBACH. — **(Kabara kabara)** Cinleri başına çıkıyormuş. **(İpliği keser.)** Cinlerini sevsinler **(Bir iğne arar.)** Neyin nesi bu adam... Ne derler böylesine... Bir adı olacak böylelerinin... **(İğneye iplik geçirir.)**. Şey bunlar, şey...

B. panosu kalkar, Kafka'nın odası görünür. Kafka odasına girmiştir.
Şimdi bir çifte sahne başlar. Kafka ile Bayan Grubach'ın sözleri birbiri ardından gelir. İkisi de kendi kendine konuşur.

Kafka acayip jimnastiklere girişir. Bacaklarını havaya kaldırırken

KAFKA. — İnsan dilediğini yapınca serbest demektir.

Bn. GRUBACH. — **(Çorap yamamaya devam ederek)** Benim kiracılarım dilediklerini yapabilirler.

KAFKA. — Dilediğimi yaptığıma göre serbestim. Serbest olunca da tevkif edilmiş değilim.

Bn. GRUBACH. — Ama bâzıları aşırı gidiyorlar; bu da ötekileri rahatsız ediyor.

KAFKA. — **(Yıkılarak)** Serbest olduğumu sanıyorum. Ama mevkûf olduğumu biliyorum.

İçini çekerek ayağa kalkar.

Bn. GRUBACH. — **(İçini çekerek)** Durup dururken de insanı tevkif etmezler ya!

KAFKA bir puro yakar. Her cümle sonunda bir duman savurur.

KAFKA. — Benimki pek öyle bilgince bir mesele olmasa gerek, kadının sandığı gibi... Yoktan bir şey... düpedüz gülünç.

Bn. GRUBACH. — **(çalışmasına devam ederek)** Ama pek o kadar ciddiye almamalı bu işleri.

KAFKA. — Gürültüye pabuç bırakmıyacaktım, yapamadım.

Bn. GRUBACH. — Bu kadar da olmaz ki: Adamı tevkif ediyorlar, ne diye tevkif ettiklerini bilmiyorsun.

KAFKA. — Gafil avlanıyor insan. Hiç hazırlıklı değilsin... Sabah sabah, yatağından yeni çıkmışın.. **(Sonra çabuk çabuk)**: Evet ama, bankada karşı koyabilirdim pekâlâ. Hizmetimde bir delikanlı var. Çifte çifte telefonum var. Giden gelen bir sürü müşteri, bir sürü memur. Üstelik iş başında kafam da işler...

Bn. GRUBACH. — **(Bayan Grubach'ın bundan sonraki sözleri nerdeyse Kafka'nın sözlerine karışır.)**

Ben ne yapabilirim? Kendi halinde bir ev sahibiyim ben. Biri kibar kibar konuştu mu benimle, kim olsa... Evet, kapılardan dinlemek âdetim var; ama bu da evin rahatı için. Polislerle de konuştum konuşmasına... bir şeyden anlamaz gibi...

KAFKA. — **(Purosunu ezerek)** Hepsini önleyebilirdim bunların. Hepsini.

Bn. GRUBACH. — Emir aldık, bayan, ne yapalım, dediler...

KAFKA bir gürültü duyduğunu sanarak kapıya sıçrar, sonra gelip yatağına oturur.

KAFKA. — Bunlar ufak tefek memurlar. Kimden emir alıyorlar, onu bilmek lâzım.

Bayan Grubach çorapları toplar, çıkmaya hazırlanır.

Bn. GRUBACH. — Kötü bir adam da değil hani; çabuk alevleniyor biraz.

Kalkar, çorap sepetini ve lâmbayı alır; gider ayak :

Hah! Şimdi hatırladım: böylesine tez canlı derler, tez canlı.

KAFKA. — **(Oturduğu yerden)** Kendini tutmakta bütün mesele, duruma hâkim olmakta...

Kafka yatağa uzanır.

Saat onbiri çalar. Basamakları ve iki merdiven başını belli eden adımlar teker teker duyulur. Kafka yatağında doğrulur, adımlar yaklaşır, kalkar ve köşeden dinlemeğe gider.

Madmazel Bürstner sol birinci plânda gözükür. Yorgun argın, adımlarını sürüyerek, fazla hareket yapmaktan kaçınarak yürür.

Madmazel Büstner odasının hizasına

gelince Kafka, çağırmadan çok duaya benzer bir sesle :

KAFKA. — Madmazel Bürstner!

MAD. BÜRSTNER. — Kim o?

KAFKA. — Benim... Komşunuz... Joseph Kafka...

MAD. BÜRSTNER. — Ha! Siz misiniz?... İyi geceler bay Kafka. **(El sıkışırlar.)**

KAFKA. — Bir şey konuşmak istiyorum sizinle...

MAD. BÜRSTNER. — Şimdi mi?... Hemen mi?..

KAFKA. — Bir saattir dönmenizi bekliyorum.

MAD. BÜRSTNER. — Bu sabah niçin gelmediniz? Yahut gün içinde?

KAFKA. — Hazır değildim.

MAD. BÜRSTNER. — Vallahi öyle yorgunum ki... Ama neyse; uzun sürmiyecekse söyliyeceğiniz, peki... Buyurun, bir dakika odamda konuşalım isterseniz.. Burada konuşursak herkesi uyandırırız. Durun, ben içerideki ışığı yakınca siz buradakini söndürürsünüz.

Kafka ayak ucuna basarak kendi odasına doğru gider, ışığı söndürür, tekrar dönüp bekler.

MAD. BÜRSTNER. — Gelsenize?... Nerdesiniz? **Kafka Madmazel Bürstner'in odasına girer.**

Buyurun, oturun... Haydi, söyleyin... sizi dinliyorum.

KAFKA. — Ne diyeceğinizi biliyorum, konuşunca... Aceleniz neydi diyeceksiniz; pekâlâ yarın sabah da...

MAD. BÜRSTNER. — Aman, ne olur, uzatmayın. Hiç sevmediğim bir şey varsa..

KAFKA. — **(Sözünü keserek)** O da girişler, önsözlerdir. Bu sabah odanızı biraz dağıttığımız için özür dileyecektim.

MAD. BÜRSTNER. — Hiç de dağınık değil odam...

KAFKA. — Değil mi?... Ben öyle sandım da... Çünkü bu sabah bir sürü adam girdi odanıza... Benim bir kabahatım yok ama bunda.

MAD. BÜRSTNER. — Ne diye özür diliyorsunuz öyleyse?

KAFKA. — Benim kabahatim yoktu, ama benim yüzümden oldu.

MAD. BÜRSTNER. — Ne esrarlı adamsınız. Hiç bir şey anlamıyorum söylediklerinizden. **(Odasını gözden geçirir·)** Ha! Sahi... Resimlerin yeri değişmiş. Odama girenler oldu demek? Ne işleri vardı burada? Ben yokken odama girilmesine kızarım doğrusu. Siz de girdiyseniz eğer, girmemeliydiniz...

KAFKA. — Affedersiniz, Madmazel; ben de zaten onun için özür dilemek istiyordum. Ama ben dünyada girmez, hiçbir şeyinize elimi sürmezdim... Hele bu resimlere... Aile resimleriniz her halde...

MAD. BÜRSTNER. — Hayır, değil; ama ne olursa olsun.

KAFKA· — Öyle ya, doğru; ne olursa olsun. Terbiye yok ki heriflerde. Benim bankadan üç memur, üç küçük memur. Baş komser almış getirmiş. Üçünü de kovduracağım bankadan.

MAD. BÜRSTNER. — Sorgu komseri mi?...

KAFKA. — Yoo, merak etmeyin; sizin için değil. Ama olanları bilmeniz lâzım: Bu sabah beni tevkif etmeğe geldiler.

MAD. BÜRSTNER. — **(Birden meraka düşerek)** Aman anlatın: Ne tevkifi? Sebep?

KAFKA. — Benim bir türlü anlıyamadığım da bu ya. Sizin bu işlerde fazla görgünüz olmasa gerek.

MAD. BÜRSTNER. — Pek yok, doğru; ama sorgu, mahkeme işlerine bayılırım. Öyle çekici bir yanı

var ki bu işlerin, sizce yok mu? Adalet harikulâde bir şey. Birkaç gün sonra daha yakından göreceğim bu işleri; bir avukat yazıhanesinde çalışmıya başlıyorum.

KAFKA. — Belki bana yardımınız olur öyleyse, mahkemede?

MAD. BÜRSTNER. — Neden olmasın? Yardım etmesini çok severim.

KAFKA. — Pek o kadar önemli bir iş değil; bir avukata başvurmaya değmez; ama ufak bir tavsiye işime yarayabilir.

MAD. BÜRSTNER. — Tavsiyeden önce işin ne olduğunu bilmek lâzım.

KAFKA. — Elbette; Ama işin tuhafı, ne olduğunu ben de bilmiyorum.

MAD. BÜRSTNER. — Bakın bay Kafka; benimle eğlenmek istiyorsanız, şu anda hiç sırası değil. Söyledim size: Müthiş yorgunum.

Gidin artık der gibi yatağına uzanır.

KAFKA. — Özür dilerim; ama hiç de eğlendiğim falan yok. Hattâ korkarım bu iş önce sandığımdan çok daha ciddi. Buna bir sorgu dediysem, başka bir isim veremedim de ondan. Aslında bana hiç bir şey soran olmadı. Sadece tevkif edildim... O da büsbütün değil..

MAD. BÜRSTNâR. — **(Gülerek)** Haydi anlatın: Nasıl oldu bu iş?

KAFKA. — **(Mad. Bürstner'in gelişigüzel yatışından huylanmış, ne söyliyeceğini biraz şaşırmıştır.)** Olmaz ki... Nasıl anlatayım...

MAD. BÜRSTNER. — Ya ben nasıl anlıyayım?

KAFKA. — **(Kısa bir duraklamadan sonra, heyecanla söze başlar)** Tam nasıl oldu bilmek ister misiniz? Şu masanın yerini değiştirebilir miyim?

MAD. BÜRSTNER. — Ne diye?

Önce yorgunluktan keyifsiz duran Mad.

Bürstner, gittikçe ilgilenmeğe, hoşlanmaya başlamıştır. KAFKA, Şarloca bir pantomimaya girişir.

KAFKA. — Oyuncuları tam yerinde görebilesiniz diye: Çok önemli bu tarafı. Ben baş komseri oynuyorum. Şurada iki polis, sandığın üstüne oturmuşlar. Resimlerin önünde de üç banka memuru. Pencerede bir beyaz kadın gömleği... Onu da yerine koyayım ki sahne canlansın. Haydi, şimdi başlıyor... Ha! Baş roldekini unutuyordum az kalsın: O da ben, kendim... (**Birden oyunu bırakıp kendi olur.**) Beni pek tanımazsınız, madmazel Bürstner. Size pısırık, utangaç görünebilirim. Ama hep öyle değilimdir: Bu sabah olanlar sinir bırakmadı ki bende. Bir kendime gelip de atıldım mı ortaya korkunç olurum. Bir şeyden yılmam. Hoho! Kendimi savunmasını bilirim ha! Kılıma dokundurtmam kimseyi... (**Yeniden oyuna girer.**) İşte ben, şurada, ayaktayım, masanın tam karşısında. Komser rahat rahat oturmuş şöyle, bacak bacak üstüne atmış... Tam bir hödük. Önce şunu söyliyeyim ki size, iki polis, odama girer girmez, bütün çamaşırlarımı toplayıp aldılar.

Mad. Bürstner gittikçe meraklanmış, ve Kafka'nın oyununa bayılmıştır. Bu son kelimeleri duyunca öfkesini tutamaz.

MAD. BÜRSTNER. — Olur şey değil!

KAFKA. — Bütün çamaşırlarımı. Ama bu daha hiç. Birden Komser adımı bağırıyor, uykudan uyandıracakmış gibi beni... Nasıl bir bağırma, anlatamam... Bakın nasıl...

Madmazel Bürstner bütün bu mimik sahnesine çok güler; Kafka'nın bağırmasını bir jestle önlemek ister... Ama çok geç.

Kafka, var sesiyle.

Joseph Kafka!

Tam bu sırada, Mad. Bürstner'in hemen yanındaki tahta bölbemin arkasına düzgün aralıklarla tık tık vurulur.

Madmazel Bürstner elini göğsüne götürür; nerdeyse bayıldı bayılacak. Kafka deliye döner, Matmazele doğru koşar.

KAFKA. — Korkmayın. Ben düzeltirim herşeyi.

MAD. BÜRSTNER. — **(fısıldayarak, çabuk çabuk)** Bayan Grubach'ın yeğeni, bir jandarma subayı, yandaki odada yatıyor. Ne diye bağırırsınız öyle? Ne lüzumu vardı? Anlıyordum herşeyi. Hadi gidin çabuk! Sıvışın! Kapıdan dinler hep. Hepsini duymuştur. Hey Allahım, neydi başıma gelen.

KAFKA. — Buraya gelin; burdan duyamaz bizi.

Madmazel Bürstner yanına gider ve kolları arasına düşer.

MAD. BÜRSTNER. — Hadi artık gidin; gidin, çabuk!

KAFKA. — Kızmadınız ya bana?

MAD. BÜRSTNER. — **(Kendini öpüşlere bırakarak)** Ben kimseye kızmam.

Koşup çıkmazdan önce Kafka Mad. Bürstner'in yüzünü ve boynunu yağmur gibi ve aç gözlü öpüşlere boğar.

Kafka, odasına girip yatağa uzanır. Mad. Bürstner masayı yerine kor, ışığı söndürür, paravananın arkasında soyunur. Ay ışığının aydınlattığı odasında bir hayalet gibi yürüyüp yatağına girer.

KAFKA. — İnsan hür sayamaz mı kendini? Serbestim diyeceksin tevkif edildiğini bile bile...?

Kafka'nın konuşması gittikçe boğulur. Uyku bastırdıkça kafası zoru zoruna işler.

Madmazel Bürstner'in ve Kafka'nın ne-

fesleri ve yatışan kalblerinin atışları bir ses oyunuyla verilir.

Bu iş bir savunma... bir savunma.. Bir suç atmışlar üstüne, savunacaksın.. savunacaksın... Bütün mesele sorguya hazırlanmakta... Hazırlanmak... Hazır...

Bu sırada kalp atışları sıklaşır. Kafka yatağında kıvranır. Gittikçe artan, bağırma haline gelen iniltiler. Birden sert, tabiat dışı bir ışık bir rüya sahnesini aydınlatır: Kafka'yı tevkife gelen iki polis, Orta-Çağ kılığında izbandut bir cellâdın önünde iki büklüm durmuşlar.

CELLÂT. — Çıkarın ceketleri! Açın sırtınızı!

İniltiler durur: yalnız kalp atışları düzensiz olarak duyulur.

Kafka, yatağında yarı doğrularak:

KAFKA. — Ne yapıyorsunuz orda?

BİRİNCİ POLİS (FRANZ). — Sayın bayım, kırbaçlıyacaklar bizi; bizi ihbar etmişsiniz.

İKİNCİ POLİS (WİLHELM). — Çamaşırlarımı aldılar demişsiniz.

FRANZ. — İyi etmedik, biliyoruz. Ama bir bilseniz ne kadar az para veriyorlar bize!... Çamaşırlarınızı görünce, dayanamadık.

WİLHELM. — Ne işinize yarar bu gömlekler tevkif edilince. Benim besliyecek bir ailem var; Franz da evlenmek üzere. Şurdan burdan geçinmenin yollarını arıyoruz, ne yapalım.

İKİSİ BİRDEN. — Niçin ihbar ettiniz bizi?

KAFKA. — **(Rüyada gibi)** Cezalanmanızı istemedimdi ki ben.

FRANZ. — Ben sana demedim mi, Wilhelm. Bak, ceza yiyeceğimizden haberi bile yok bayın.

KAFKA. — Ben sadece Mad. Bürstner'e anlattım.

WİLHELM. — Adliye'nin kulağına gitmiş. Olan oldu bize. İşimizden atıldık. Üstelik korkunç bir dayak da yiyeceğiz şimdi.

CELLÂT. — Kesin artık bu palavraları. Hazır olun kırbaca. (**Yatağında dikilen Kafka'ya**) İnanmayın her söylediklerine. Kırbaç korkusu akıllarını başlarından almış. Hadi, soyunun bakalım.

KAFKA. — Bırakın! Kaç para isterseniz veririm, bırakın, gitsinler.

CELLÂT. — Rüşvet yediremezsiniz bana. Ben Adalet'in kullandığı bir memurum. Kırbaç vur diye para veriyor bana. Kırbaçlarım, dinlemem.

İki polisin çığlıkları. Değişik gürültü patırtı. Azgın ve tekrar tekrar davul sesleri.

Kafka yatağından fırlar. Rüya sahnesi hemen kaybolur.

Gürültüler uzaklaşır. Yalnız gittikçe düzelen kalb atışları duyulur.

Saat üçü vurur.

Kafka yine yatar.

KAFKA. — (**kendi kendisiyle konuşur gibi**) O kadar ciddîye almamalı bunları...

Geniş nefes sesleri.

Ama bu işin aydınlanması da lâzım.

Saat beşi vurur.

Nefes sesleri..

Marangoz Lanz...

Gün ağarır.

Nefesler durur.

Kalp atışları durur.

Uzaktan bir uyandırma saatinin zili.

Komşu çağrışmaları.

Bir sütçü.

Gündüz olur.

Kafka uyanır, gerinir, kalkar.

Dekor köşelerden silinmeğe başlar. Gelen geçen, uykuda gezenler gibi mobilyaları kaldırırlar. Bütün duvar iner.

Sahnenin önünde çocuklar bilya, devirmece oynarlar.

Kafka ön plânda solda ortaya çıkar. Bir kapı önünde (A) önüne çıkan bir adama sorar.

KAFKA. — Marangoz Lanz, Lûtfen.

ADAM. — Burası değil.

KAFKA. — (B. kapısı önünde) Marangoz Lanz?...

ADAM. — (B. kapısı önünde) Tanımıyorum.

KAFKA. — (Çocuklara sorar.) Bakar mısınız... Marangoz Lanz'ı arıyorum..

ÇOCUKLAR. — Ne yapacaksın marangozu be? Git işine; oyun oynuyoruz burada.

Kafka açılmakta olan C kapısına doğru gider. Elleri sabunlu bir kadın çıkar.

KAFKA. — (Çamaşırcı kadına) Marangoz Lanz, lütfen...

ÇAMAŞIRCI KADIN. — (Bakmak bile istemeden) Ha! Parola. Sorgu için mi geliyorsunuz?

Cevap beklemeden içeri girer. Bütün duvar yavaşça kalkar. Büyük kemerli bir salon görülür. İkinci plânda, solda, bir çıkıntı üstünde bir masa, iki iskemle, masanın üstünde bir yığın kitap ve kâğıtlar.

Çamaşırcı kadın işine döner ve bir leğenden çıkardığı çamaşırları çitiler ve sıkar.

ÇAMAŞIRCI KADIN. — (Bakmadan ve çalışarak) Bugün duruşma yok.

Kafka'ya bakar, hoşuna gittiğini belli eder, gülümser ve kendine gelerek.

Sorgu yargıcına bir şey söyliyeyim mi sizin için?

KAFKA. — Tanıyor musunuz kendisini?

ÇAMAŞIRCI KADIN. — Tanımaz olur muyum. Kocam mahkemede mübaşır. Burada bedava oturuyoruz. Pek kârlıyız bu bakımdan. Ama duruşma günleri topluyoruz pılıyı pırtıyı. Temizlenecek şey de çok.

KAFKA. — Sık sık oluyor mu bu duruşma dediğin?

ÇAMAŞIRCI KADIN. — Evet. Ama ne zaman olacağı hiç bilinmez. Sizi tevkife geldiler, değil mi?

KAFKA. — Evet. Ama ben bu işi pek ciddîye almıyorum.

ÇAMAŞIRCI KADIN. — Alsanız daha iyi edersiniz.

KAFKA. — Bir yanlışlık olduğu besbelli.

ÇAMAŞIRCI KADIN. — Ya değilse? Hem yanlışlık da olsa ispat etmeniz lâzım.

KAFKA. — Savunmam gerekecek tabiî.

ÇAMAŞIRCI KADIN. — Size yardımım dokunabilir. Gelin oturun şöyle yanıma.

KAFKA. — Canıma minnet.

ÇAMAŞIRCI KADIN. — Aman ne güzel gözleriniz var... Ne diyecektim? Sorguya çekildiniz mi hiç?

KAFKA. — Daha çekilmedim.

ÇAMAŞIRCI KADIN. — Çok defa kısa sorgular yapıyorlar da; hazırlık kabilinden... Ama benim girmem yasak. Hoş sorgu yargıcından çok şeyler öğreniyorum ya...

KAFKA. — Aranız iyi mi sorgu yargıcıyla?

ÇAMAŞIRCI KADIN. — Aklı fikri bende. İnanmazsanız bakın. Bu çorapları o verdi bana. Kendi utandı vermeğe. Öğrenciyle yolladı.

KAFKA. — Öğrenci de kim?

ÇAMAŞIRCI KADIN. — Sırdaşı ve yardımcısı.

Tanımıyorsanız şaşarım doğrusu. Durmadan gelir buraya.

KAFKA. — Evet ama ben ilk defa geliyorum.

ÇAMAŞIRCI KADIN. — **(Şaşırarak)** Yoo! Eh, öyleyse...

KAFKA. — Ne var?

ÇAMAŞIRCI KADIN. — Hiç.

KAFKA. — Ne yapmaya geliyor buraya?

ÇAMAŞIRCI KADIN. — Çalışmaya, dosyalara bakmaya geliyormuş. Yargıç için bir şeyler okuyormuş. Onun için öğrenci deniyor kendisine. Bir işi de beni alıp yargıca götürmek.

KAFKA. — Kocanız ne diyor bu işe?

ÇAMAŞIRCI KADIN. — Ne diyecek. Yerimden olurum diye ödü kopuyor.

KAFKA. — Ya siz?

ÇAMAŞIRCI KADIN. — Çoraplar o kadar güzel ki... Halis ipek.

KAFKA. — Peki, sorgu için bir yazı falan gönderir elbet bunlar.

ÇAMAŞIRCI KADIN. — Hayır. Ama yine de ilk sözleri, geç kaldın, günü geçti, demek olur herkese.

KAFKA. — Nerden bileceğiz, öyleyse, gelinecek günü?

ÇAMAŞIRCI KADIN. — Onu pek bilen olmaz. Onun için bekler ya bunca insan: Aylarca, yıllarca bekledikleri olur.

KAFKA. — Neyi bekledikleri?

ÇAMAŞIRCI KADIN. — Sorguya çekilmeyi. Ama sizden pek hoşlandım, belki öğrencinin gönlünü eder... Dikkat! İşte göründü. Okuyormuş gibi durur, ama gözetler bizi... Yoo, devam edin siz... **(Beni okşamaya devam edin demek ister.)** Hiç yokmuş gibi orda, bu iğrenç herif! Şu içerlek dizlere, şu yampirik bacaklara bakın... İşte, tamam! İşaret ediyor, yanına çağırıyor beni.

KAFKA. — Gitmeyin.

ÇAMAŞIRCI KADIN. — Gitmesem olmaz. Ama bekleyin: Çabuk dönerim, sonra istediğiniz yere gelirim. Neniz isterseniz olurum. Ah! Bir gidebilsem buradan, kolay kolay dönmem. Hiç, hiç dönmesem ne mutlu bana. **(Sessiz oyun).**

Kafka'nın elini (yahut alnını) bir daha okşar. Kafka onu durdurmak için ellerini uzatır. Kadın pencerede öğrenciyi bulur. Kafka sabırsızlıktan tahtaya parmakları, sonra yumruklarıyla vurur. Öğrenci aldırış etmez. Kadını kolları arasında sıkar.
Kafka sahnede bir aşağı bir yukarı hızlı hızlı dolaşır.

ÖĞRENCİ. — Aceleniz varsa, sizi tutan yok. Ben gelir gelmez gitmeliydiniz zaten. Böylesi daha edeplice olurdu. Haydi çekin arabayı.

KAFKA. — **(Gülümseyerek)** Sabırsızlanıyorum, doğru. Ama bu sabırsızlığı gidermenin en iyi çaresi sizin bizi rahat bırakmanız. Başka bir çare de var. Buraya bir şeyler öğrenmeğe geldiyseniz — çünkü öğrenci olduğunuzu söylediler — sizi öğrenim yerinizde yalnız bırakır, bu kadınla birlikte çeker gideriz. Yargıç olmazdan önce kimbilir daha ne öğreneceksiniz vardır. Adaletinizden fazla bir şey anladığım yok; ama sizin ağzınızdaki saygısız sözlerden daha başka bir yanı olsa gerek.

ÖĞRENCİ. — **(kadına)** Bu adamı serbest bırakmamalıydı. Çürük tahtaya bastılar. Sorgu yargıcına söylemiştim ben. Hiç değilse odasına kapayıp sorgudan sorguya çıkarmalıydılar. Bu yargıcın bâzı işlerini anlamıyorum bir türlü.

KAFKA. — Kes artık söylevini. **(Elini kadına uzatır.)** Siz de haydi, gelin benimle.

ÖĞRENCİ. — Yoo! Öyle yağma yok! Olmaz! Olmaz öyle şey! Bu kadını zor alırsınız!

Öğrenci, kendisinden beklenmeyen bir güçle kadını bir kavrayışta, çuval gibi, omuzlarına atar ve yürür.

ÇAMAŞIRCI KADIN. — **(Öğrencinin omuzundan başını kaldırıp, bir yandan da elini yüzünde dolaştırıp, Kafka'ya)** Görüyorsunuz ya kurtuluş yok. Bu cüce hortlak bırakmaz benim yakamı.

KAFKA. — **(ikisinin ardından koşarak)** Sizi kurtarmamı istemiyor musunuz?

Öğrenci, kadın sırtında, merdiveni çıkar.

KADIN. — Hayır! Hayır! Sakın ha! Delirdiniz mi? Siz de mahvolursunuz, ben de. Bırakın, yalvarırım, ne yapacaksa yapsın. Sorgu yargıcının emirlerini yerine getiriyor sadece; ona götürüyor beni.

Kafka arkalarından zoru zoruna birkaç merdiven çıkar.

KAFKA. — Peki! Defolun ikiniz de; bir daha gözüm görmesin sizi. Cehenneme kadar yolunuz var! **(Öğrenciye bir yumruk atar.)**

Öğrenciyle kadın kaybolur. Kafka sendeleyerek merdivenden iner. Bir an salonda dalgın dalgın dolaşır ve birden bir tabelânın önünde durur..

KAFKA. — Bak hele! **Adliye arşivi.**

Dipten mübaşir girer.

MÜBAŞİR. — Karımı görmediniz mi?

KAFKA. — Mübaşir olacaksınız herhalde...

MÜBAŞİR. — Siz de sorgusu yapılacak Kafka, değil mi? Hoş geldiniz. **(Elini uzatır, Kafka sıkar.)**

Adam oturur. Elinde terlikler vardır. Pabuçlarını çıkarıp terlikleri giyer.

KAFKA. — Şey... Karınızla konuştum biraz önce. Ama öğrenci aldı sorgu yargıcına götürdü.

MÜBAŞIR. — İşte bu! Durmadan alıp götürü-

yorlar. Bugün de pazar sözde. Hiç bir işim yok resmen. Ama boşuna öteye beriye yolluyorlar beni, burdan uzaklaşayım diye, sırf bunun için. Pek uzağa da yollamıyorlar ki, karım burdayken dönerim diye bir umut kalsın içimde. Bir koşu gidiyorum. Gittiğim adamın kapısında soluk soluğa söylüyorum söyliyeceğimi; zor anlıyor adam. Çarçabuk dönüyorum: Öğrenci yine benden çabuk davranmış. Elbette, onun yolu kısa. Tavan arası merdiveninden indi mi tamam. Burada kölelikten biraz kurtulaydım çoktan ezmiştim kafasını şu duvarda. Tam şurda, şu tabelânın yanı başında. Rüyalarıma giriyor her zaman. Onu görüyorum duvarda; yamyassı, çiviyle çakılı, kolları iki yanına açılı, parmakları kıvrana kalmış, gebermiş, üstü başı kana bulanmış.

KAFKA. — Başka bir çaresi yok mu bu işin?

MÜBAŞİR. — Ben göremiyorum... Son zamanlarda da iş büsbütün sarpa sardı. Önceleri karımı kendi odasına götürmekle kalıyordu; şimdi sorgu hâkimine götürüyor.

KAFKA. — Karınızın hiç bir suçu yok mu bu işte?

MÜBAŞİR. — Elbette! Olmaz olur mu? Hattâ asıl suç onda. O gitti atıldı boynuna. Hâkim zaten, bütün kadınların peşinde. Yalnız bu binada, beş evden kapı dışarı edildi. Aksiliğe bak ki en çok da benim karımda gözü. Buranın en güzel kadını da ondan. Üstelik savunma gücü en az olan da benim.

KAFKA. — Neden?

MÜBAŞİR. — Önce öğrencinin hakkından gelmek lâzım. Korkağın biridir aslında. Karıma dokunacak oldu mu öyle bir sopa yemeli ki tadı ağzında kalsın. Ama benim bunu yapmaya hakkım yok. Kimse de bu keyfi vermek istemiyor bana. Herif hâkimin adamı, herkes hâkimin şerrinden korkuyor. Sizin gibi biri olmalı ki...

KAFKA. — Benim gibi mi? Neden?

MÜBAŞİR. — Siz nasıl olsa sorguya çekileceksiniz de ondan.

KAFKA. — İyi ya? Onun için asıl benim çekinmem lâzım.

MÜBAŞIR. — Orası öyle tabiî. Ama siz bilmezsiniz; burda sorguya çekilen adam ağzıyla kuş tutsa, hâkim bildiğinden şaşmaz.

KAFKA. — Müsaadenizle inanamıyacağım bu kadarına...

MÜBAŞİR. — Siz bilirsiniz. Ben artık içeri gitmeliyim, beklerler. Siz de gelmek ister misiniz?

KAFKA. — Benim ne işim var içerde?

MÜBAŞİR. — Dosyaları karıştırır, bekleyenleri de görürdünüz. Görülecek yerdir doğrusu. Çok şeyler öğrenir insan. Belki merak edersiniz dedim de.

KAFKA. — Görelim bakalım. Geliyorum. (**Mübaşiri bir an durdurur.**) Baksanıza, şu sizin öğrenciye yapmak istediğiniz şey... Birçokları daha yok mu sanki burda ayni şeyi hak eden?

MÜBAŞİR. — Var, var! Hepsi!

KAFKA. — Böylesi hâkim de bir tek olmasa gerek.

MÜBAŞİR. — (**Yumuşayarak**) Aman, herkes de baş kaldırıyor bugünlerde.

Bu son konuşma sırasında Kafka'yla mübaşir basamakları zorla çıkarlar. İkisi de yukarda kaybolur.
Işık değişir. Dipte küçük bir perde açılır ve uzun, boğucu bir tünel görülür. Uzunlamasına dizilmiş tahta sıralarda bir sürü insan oturmuştur. Mübaşir ile Kafka dipte görülür. Kafka önce başladığı bir cümleyi bitirir.

KAFKA. — Halka saygı gösterilmemesi.

Mübaşirle Kafka bekleyenler arasından öne doğru gelirler.

MÜBAŞİR. — Saygı mı! Öyle şey arama burda. Şu bekleyenlerin haline bak bir kere.

Kafka'yla mübaşir geçerken hep ayağa kalkarlar.

KAFKA. — Ne kadar yılgın hepsi! Nasıl ezmişler adamları kim bilir?

MÜBAŞİR. — Ne sandınız ya! Hep sorguluk bu gördüğünüz insanlar.

KAFKA. — **(Alayla)** Evet, hepsi bizden! **(Mübaşire sorar)** Burada ne yapıyorlar peki?

MÜBAŞİR. — Bekliyorlar.

KAFKA. — **(Birisine nezaketle sorar)** Burada ne bekliyorsunuz, dostum?

Sorulan adamda afallama.

MÜBAŞİR. — Bu bay size ne beklediğinizi soruyor. Cevap versenize.

ADAM. — Bekliyorum ki...

Sözleri işitilmez ve kesilir.

BİR BAŞKA MÜBAŞİR. — Dağılın! Dağılın! Yolu serbest bırakın.

Çünkü bekleyenler Kafka'yla mübaşirin etrafını sarmaya başlamıştır.

ADAM. — Birkaç ay önce mahkemeye bir dilekçe vermiştim, ele alınmasını bekliyorum.

KAFKA. — Bir hayli zahmete girmişe benziyorsunuz. Bu dilekçeyi vermeseniz olmaz mıydı?

ADAM. — Bilmem, belki de hata ettim... Vesikalar gösteriyordum.

KAFKA. — Yanlış anlamayın, ben sorgu bekleyenlerdenim de.

ADAM. — Ha! evet, bayım, tabiî...

KAFKA. — İnanmıyorsunuz bana, değil mi? inanmıyorsunuz.

Kafka sabırsızlıkla adamın kolunu yakalar, adam bir çığlık koparır.

ADAM. — İnanıyorum, bayım, inanıyorum size. Benim ne suçum var sizin...

BİRİNCİ MÜBAŞİR. — Sanıkların çoğu öyle alıngan oluyor ki zamanla...

KAFKA. — Rüya görüp görmediğimi anlamak istedim.

Kargaşalığa varmayan konuşma gürültüleri.

SANIKLAR KOROSU. — Yeni bir sanık. — Eee, oturup yerine beklesin, lâf mı? — Daha alışmamış ne yapsın. Alışır yavaş yavaş — Bugün bana yarın sana. — Neler göreceksin daha. — Vaktin var, acele etme.

KAFKA. — **(İçi daralmaya başlayarak)** Ben gideyim artık.

MÜBAŞİR. — Hepsini görmediniz ki daha.

KAFKA. — **(Boğulacak hale gelerek)** Hepsini görüp de ne yapayım. Yeter bu kadar.

MÜBAŞİR. — Eh, ormanda yol kaybetmediniz a. Köşeden sağa dönün, sonra sol koridordan doğru kapıya.

KAFKA. — Ne olur, gelin benimle. Yolu gösterin. Öyle karışık ki. Korkarım bulup çıkamam.

MÜBAŞİR. — Yok canım! Bir tek yol var... Hem artık sizinle fazla vakit kaybettim. Götürecek haberim var.

KAFKA. — Bırakmayın beni.

Mübaşir uzaklaşır.

Daha yüksekten karışık konuşmalar.

SANIKLAR KORUSU. — İlk gelişi adamın. — Otursun yerinde. — O da beklesin, biz nasıl bekliyorsak. — Bu kadarı fazla. Rahat rahat beklemeğe de bırakmıyorlar adamı. — Herkesin bir sürü işi var düşünecek. Nasıl düşünsün bu gürültü içinde. —

Polis getirsinler, meydan vermesin bu yersiz olaylara. — Gidip yargıcın adamına söylemeli. — Bayım ya gidin burdan, ya gürültü çıkarmadan oturun.

BİR GENÇ KIZ. — **(Kafka'nın yardımına gelerek)** Bayım, bir şey mi istediniz?

Sonra Kafka'nın halini anlıyarak bir koltuk getirir, zorla oturtur.

Başınız döner gibi oluyor, değil mi? Buraya ilk gelince hep böyle olur... Güneş öyle ısıtıyor ki çatıyı! Ne derlerse desinler. Elverişli tarafları varsa bile, resmî daire olacak yer değil burası. Bâzı günler zor hava alıyor insan... Ama alışıyor da pekâlâ... Üçüncü, dördüncü gelişinde... Bakın, biraz daha iyisiniz, değil mi?... Durun, şu hava deliğini açayım.

Yukardan toz ve is yağar.

İKİNCİ MÜBAŞİR. — **(Kafka'ya)** Burada kalamazsınız. Yolu kapıyorsunuz. Rahatsızsanız, gelin revire götüreyim sizi. **(Bir hademeyi çağırarak)** Yardım edin de bayı revire götürelim.

KAFKA. — Aman! Aman! Allah korusun!... Yürüyebilirim artık.

Bir iki adım yürür, sendeler. Birinci plânda, solda, tatlı sesli bir kibar adam görülür.

KİBAR ADAM. — Bu baya havasızlıktan bunaltı geldi sanıyorum. Yapılacak en iyi şey onu revire götürmek değil, daireden dışarı çıkarmak olacak.

KAFKA. — Evet; doğru söylüyor; çok doğru! Burdan çıkmalıyım... O kadar da bitkin değilim... Sadece koluma girseniz... kapıya kadar... merdivenlerde biraz otursam... gelirim kendime. Hiç böyle bir fenalık geçirmiş değilim... çok tuhaf doğrusu. Çünkü büroların havasına alışkınım; ama burası, siz de söylüyorsunuz ya, dayanılır gibi değil.

KİBAR ADAM. — **(gülerek)** Gördünüz mü; **(Genç kıza)** doğru bulmuşum. Bayı burası bunaltı-

yor yalnız. Başka yerde hiç böyle olmazmış. Hem bu bayla birlikte yürümek bir zevk olur benim için.

GENÇ KIZ. — (**Kafka'ya gizlice**) Gülmesine fazla aldırış etmeyin. Bay bizim danışma memurumuzdur. Kendisine ne sorulsa bilir. Ama tek meziyeti bu değildir: kibarlık yetkisi de vardır. Onun için biz de (biz derken öteki memurlar demek istiyorum) danışmanın güzel giyinmesini istedik; halk üzerinde iyi etki yapsın diye. Biz, öteki memurlar, üstümüze bakmayız o kadar. Daireden çıkmadıktan sonra ne diye elbiseye para verelim. Uyuduğumuz yer bile burası. Danışmanımıza gelince, onun şık bir kostümü olması şarttı. Baktık ki idare bizim gibi düşünmüyor, aramızda para toplayıp bu güzel elbiseyi aldık.

KİBAR ADAM. — Bakın şimdi! Anlamıyorum, Madmazel; bütün sırlarımızı baya anlatmanın ne mânası var? Ne işine yarar bütün bunlar?

GENÇ KIZ. — Gülüşünüzden alınmasın, gitmesin diye bu açıklamayı yapmak zorunda kaldım.

KİBAR ADAM. — Öyle sanıyorum ki bay kimsenin kusuruna bakmaz; elverir ki burdan çıksın. — Haydi! Gayret, çıt kırıldım dostumuz! Temiz havaya burdan!

KAFKA. — Oh! teşekkür ederim.

Birden çiy bir ışık.

Kafka yanındakilerle çıkarken perde kapanır.

ikinci bölüm

Perde II

SAHNE I

Bankada

KAFKA. — **(Yazdırdığı bir mektubu bitirir)...** Bütün bu yetkiler bir merkezde toplanmış bulunmakta ve benim çalışma alanıma girmektedir. Saygılarımla.

BİR KADIN MEMUR. — İmza, bayım.

Kafka bir çok kâğıtları imzalar. Kapıya vurulur.

KAFKA. — Girin.

İki memur girer. Arkalarından Amca da saklıca girer. Boyuna imza atan Kafka kendisini hemen görmez. Bir an sessizlik. Kafka, durun bitirmedim der gibi bir jest yapar. Nihayet başını kaldırıp Amca'yı görür.

A! Amcam!

Yerinden kalkar, amcasıyla kucaklaşır.

AMCA. — Korunma dediğin bu kadar olur doğrusu!... Yanına gelinceye kadar akla karayı seçtim Evet, çok meşgulsün, farkındayım. Ama seninle

mutlaka konuşmalıyım. Köyden sırf bunun için geldim.

Kafka buyurun oturun der gibi yapar. Amca bir iskemleyi Kafka'ya yaklaştırır. Memurlar iki adım ilerler.

Yalnız kalmalıyız.

KAFKA. — **(Memurlara)** Biraz sonra gelirsiniz. Beyefendi çıkınca... Ben çağırırım sizi. Kimseyi de sokmayın bu arada.

AMCA. — Fazla vaktini alacak değilim.

KAFKA. — **(Yorgun bir halde, gülümsemeğe çalışır)** Eee... Hangi güzel rüzgâr attı sizi böyle?

AMCA. — **(Başını sallar).** Güzel rüzgâr ha? Bırak rüzgârı da hemen söyle evlât... Bu hikâyenin doğru tarafı nedir?

KAFKA. — Hangi hikâye? Ama, emin olun... Anlamıyorum ne demek istediğinizi.

AMCA. — Joseph! Joseph! Bugüne kadar hep doğruyu söylerdin bana. Sende bir değişiklik mi oldu yoksa? Bu sorgu işini niçin açmadın bana? Nedir bu? Mahkemelik olmadın inşallah?

KAFKA. — **(Omuzlarını kaldırarak)** Olduk galiba, olduk.

Kafka çok rahatmış gibi kalkar, perdeyi kaldırır ve pencereden dışarı bakar.

AMCA. — Yine de rahat rahat oturuyorsun ha? Mahkemelere düşmüşken? Bana bak, evlâdım... Pencereden bakmanın sırası mı şimdi, rica ederim?...

KAFKA. — Ne kadar sakin olursam o kadar iyi. Merak etmeyin benim için.

AMCA. — Aman, oğlum, seninle bitmiyor ki iş. Akrabanı düşün, ailenin şerefini düşün! Bugüne kadar alnımızın akıydın, şimdi yüz karamız mı olacaksın? Söyle çabuk, nedir mesele? Bir banka işi tabiî?

KAFKA. — Hayır. Ama fazla bağırıyorsunuz. Bütün kapıların arkasında dinleyen var.

Amcasına yaklaşır ve oturmadan önce

Aileye hesap vermek zorunda olduğumu bilmiyor değilim.

Oturur ve mahremce

Amca, ilkin şunu anlamalısınız ki, bu öyle gündelik, olağan mahkeme işlerinden değil: âdî bir suç değil bana yüklenen.

AMCA. — Ha! Bu kötü işte!

KAFKA. — Nasıl?

AMCA. — Nasılı var mı? Kötü dedim. Dinle, oğlum! Bir hayli yorgun görünüyorsun. Bakıyorum, zayıflamışsın da. En iyisi sen kısa bir izin al, gel bizde dinlen biraz, çiftlikte. Ne dersin?

KAFKA. — Nerde! Bırakır mı onlar?

AMCA. — Kim onlar?

KAFKA. — Bir bilsem kim olduklarını...

AMCA. — **Joseph! Joseph!** Seni değiştirmişler. Hep sağlam düşünceli bir adam bilirdim seni. Baksana kafan işlemez olmuş. Dâvayı kaybetmek mi istiyorsun? Biliyor musun, anlıyor musun ne demektir bu? Bu demektir ki çevrenden sökecekler seni, bütün aileni de beraber. Silmeseler bile, ortaya çıkacak surat bırakmıyacaklar bizde. Joseph, yalvarırım sana, toparla kendini; vurdum duymazlığın deli edecek beni.

KAFKA. — Amca, sinirleniyorsunuz. Hiç bir işe yaramaz sinirlenmek. Dâvalar sinirlenerek kazanılmaz. Öyle umuyordum ki bu işe siz benden daha az önem vereceksiniz; ama görüyorum ik siz benden daha kötüye alıyorsunuz. Sizin öğütlerinizi her zaman dinlemişimdir. Bununla beraber, bu köye gidip dinlenme, sizin anladığınız mânada, pek akıllıca gibi görünmüyor bana. Kaçmış gbi olacağım; kaçmaksa, benim durumumda, bir itiraf demektir. Kaçmak, ben suçluyum demektir.

AMCA. — Suçlu... suçlu değil misin peki?

KAFKA. — **(Durakhyarak)** Değilim sanıyorum.

AMCA. — İnsan suçlu olup olmadığını bilir her halde.

KAFKA. — Evet, ama hayır! Ben bilmiyorum işte.

AMCA. — Yoo! bu artık...

KAFKA. — Üstelik beni burada sıkıştırırlarsa, kendimi daha iyi savunacak durumdayım.

AMCA. — Pekâlâ. Benim sana köye gel deyişimin sebebi şuydu: Baktım sen burda aldırmazlığın yüzünden işi berbat edeceksin, iyisi mi, dedim, senin yerine ben bakarım bu dâvaya. Ama sen madem ki işi bütün önemiyle ele alıyorsun...

KAFKA. — Peki, sizce, ilk yapacağım şey nedir?

AMCA. — İlkin ve hemen doğru avukat Huld'a gidiyoruz; eski sınıf arkadaşımdır. Adını duymuşundur her halde.. Duymadın ha? Tuhaf şey. Yoksulların avukatı, koruyucusu diye ün saldı ortalığa. Ama onda benim asıl güvendiğim, insan tarafı.

KAFKA. — Bu işler için bir avukat tutulması gerektiğini bilmiyordum.

AMCA. — Aman sende! Bundan tabiî ne var! Niçin tutmıyalım? Bu akşamdan tezi yok, gidelim. Evinde yakalarız nasıl olsa. **(Kalkarlar.)** Bu arada sen de bütün olan biteni anlat bana. **(Çıkarlar, ama sesleri duyulur.)** Her şeyi, bütün meseleyi açıkca bilmem gerek.

SAHNE II

Avukatta

Avukatın kapısı vurulur.

LENİ. — **(Hizmetçi kız)** Bay avukat hasta. Yatıyor. Kimseyi kabul edecek durumda değil.

Yatağın başına döner, bir elinde mum, bir elinde ıhlamur.

AMCA. — **(Dışardan)** Yeni bir hizmetçi. Yabancılardan korkuyor.

Tekrar kapıya vurur.

AVUKAT. — **(Hizmetçi kıza)** Git bakalım kimmiş.

AMCA. — Açın. Açın. Bay avukatın dostlarıyız.

Leni kapıyı açar: elinde mum vardır.

Gel, Joseph.

LENİ. — Bay avukat hasta.

AMCA. — Kalbi rahatsız, her halde.

LENİ. — Öyle sanıyorum.

AVUKAT. — Kimmiş söylesene...

AMCA. — **(Uzaktan)** Albert. Eski dostum. Gel, Joseph.

AVUKAT. — Albert! Gel, dostum. Çok fenayım.

AMCA. — **(Leni'den mumu alır ve avukata yaklaşır)** Kalbin zayıf düşmüş olmalı yine: Her zamanki gibi geçer.

AVUKAT. — Bu sefer hepsinden beter. Zor nefes alıyorum. Uyuyamıyorum. Günden güne de zayıflıyorum.

AMCA. — İyi bakılıyor musun bari?... Ne sıkıntılı yer burası, ne karanlık! Eskiden evin neşeliydi gibime geliyor. Küçük bayanın da bir hayli somurtkan; mahsus somurtmuyorsa eğer.

AVUKAT. — İnsanda benim hastalığım olunca, pek neşe aramıyor. Ayrıca Leni çok iyi bakıyor bana. Ne iyi kızdır o.

Leni yastıkları düzeltir.

AMCA. — Matmazel, bizi biraz yalnız bırakın, rica ederim. Dostumla özel bir işimi görüşeceğim.

LENİ. — Sizin özel işlerinizle uğraşacak hali mi var, görüyorsunuz işte.

AMCA. — Ben daha bunamadım, bayan. İstenmiyecek bir şey olsa istemezdim. Hadi artık, bırakın bizi lütfen.

AVUKAT. — Onun yanında konuşabilirsin.

AMCA. — İşi olan ben değilim; yeğenim, banka müşaviri Joseph Kafka, takdim ederim.

AVUKAT. — A! Affedersiniz, sizi görmemiştim. **(Leni'ye)** Haydi, kızım, bizi yalnız bırak. **(Uzun bir zaman için ayrılıyorlarmış gibi elini sıkar.)** Demek beni görmek için değil, yeğeninin o işi için geldin.

AMCA. — Bak, o cadı kız gider gitmez çok daha iyileştin... Mutlaka dinler de bizi.

AVUKAT. — Onun hakkında aldanıyorsun. Sandığından çok daha iyi bir kızdır... Yeğeninin işine gelince, üzerime almayı çok isterim; ama bilmem böyle üzücü bir işle uğraşmaya gücüm yeter mi? Korkarım bu iş benim gücümün üstünde... Olmaz.

sa ilerde bir başka avukatla iş birliği etme yoluna gideriz, vakit var. Ama, doğrusunu istersen, bu iş o kadar ilgilendiriyor ki beni, kendim uğraşmaktan kolay kolay vaz geçmem.

KAFKA. — Anlamıyorum siz nasıl, nerden...

AVUKAT. — Yanlış mı anladım yoksa? Olabilir, insanın aklı bir şeye takıldı mı... (**Kafka'ya dönerek**) Şu sizin sorgu işini konuşmuyor muyuz?

AMCA. — Elbette canım. (**Kafka'ya**) Ne oluyorsun?

KAFKA. — Peki ama siz nerden biliyorsunuz bunu? Ne beni tanırsınız ne...

AVUKAT. — Ha! bunu merak ettiniz. Avukat olduğumu biliyorsunuz ama. Amcanız söylemiştir. Bu sıfatla adalet makamlarına girer çıkarım. Boyuna dâvalar konuşulur. En önemlileri insanın aklında kalır; hele işin içinde bir dostun yeğeni olunca. Bunda şaşılacak bir şey yok sanırım.

AMCA. — (**Kafka'ya**) Bir diyeceğin kaldı mı?... Hâlâ düşünüyor.

KAFKA. — Adalet makamlarına girer çıkarsınız demek?

AVUKAT. — Elbette.

KAFKA. — Peki öyleyse... Marangoz Lanz kimdir biliyor musunuz?

AVUKAT. — (**Kapalı**) Bilmem gerekli değil, hiç bir önemi de yok bilip bilmememin.

AMCA. — Çocuk gibi şeyler soruyorsun.

AVUKAT. — Tabiî bugünlerde hastalığım çok bozuyor işlerimi. Ama dostlarım sağ olsun, her gün beni görmeğe geliyorlar, kendilerinden çok şeyler öğreniyorum. Nitekim çok sevdiğim biri de şimdi burada.

KAFKA. — Nerde?

Amca mumu alıp ayağa kalkar. Bir perdenin arkasından başkâtip çıkar; Gö-

rülmekten sıkıldığı bellidir; eğile büküle ilerler.

AVUKAT. — Tam siz geldiğiniz zaman ikimiz burada... Ama önce tanıştırayım sizleri: Eski dostum Albert Kafka; yeğeni Joseph Kafka, banka müşaviri... Bay... Başkâtip.

Selâmlaşmalar, el sıkışmalar.

Başefendi gelip bana günün dâvalarını anlatmak lûtfunda bulundular. Bizim meslekten olmayanlar, onun bu ziyaretlerinin önemini kestiremezler: İşin içinde olmak gerek. Bay dostumuzun başında ne işler olduğunu bilemezsiniz. Bütün bu işler arasında yine de beni görmeğe gelir. Merak edilmeğe değer bir dâva üzerinde duruyorduk, kimseyi beklemediğim için de Leni'ye bir şey söylememiştim... Kapı vurulunca bay dostumuz çekildi; ama lûtfederse bilgilerinden faydalanabiliriz... Çünkü üstünde durduğumuz dâva, artık saklamıyorum, sizinkiydi.

BAŞKÂTİP. — Ne yazık ki birkaç dakikalık vaktim var ancak. Başka işlere dönmek zorundayım. Ama dostumun bir dostunu tanımak fırsatını kaçırmak istemem. Üstelik bu iş üstünde önemle durulmaya değer. (**Konuşması gittikçe hızlanır.**) Özelliği şurdan geliyor ki bu dâva hem özel hem genel bir nitelik taşıyor diyebilirim, çünkü bir yandan halkın ahlâkını, bir yandan da teksel davranışı ilgilendirmekte. İşte, bu konuda, müşterek dostumuza şunu belirtmek istiyordum ki, alışılmış gündelik adalet düzenleri, bu gibi dâvalarda, bir takım mukavves hattâ yılankavi denebilecek yollara sapmak zorunda kalıyor. Çünkü bir an için şöyle bir durum karşısında bulunduğumuzu düşünelim: Diyelim ki, birdenbire...

Mutfaktan bir kırılan tabak şangırtısı gelir. Konuşma birdenbire durur.

KAFKA. — **(Konuşmayı zaten dinlememeğe başladığı için, hemen yerinden kalkar: biraz nefes almak için iyi bir fırsat.)** Bir gidip bakayım ne oluyor.

Mutfakta Leni'nin yanına gider. Üç bay konuşmaya devam ederler, ama artık sesleri işitilmez. Işık azalır ve sağ tarafa geçip çoğalır.

LENİ. — Duvara bir tabak attım, duyup gelesiniz diye. Sizinle konuşmak istiyordum.

KAFKA. — Ben de istiyordum doğrusu. Ama sıkılganımdır biraz... Siz de öyle soğuk durdunuz ki...

LENİ. — Şöyle oturalım mı ha? Soğukluğum hoşunuza gitmemek korkusundandı...

KAFKA. — Amma da yaptınız! Hoşa gitme sözünü cılız bulurum sizin için.

LENİ. — Sahi? Bana Leni deyin öyleyse. Kabul mü?

KAFKA. — Kabul de söz mü? Leni.

Hafiften okşamalar.

Kafka ocağın üstünü kaplayan kocaman bir portreyi gösterir.

Kimin resmi bu?

LENİ. — Bir yargıcın.

KAFKA. — Büyük bir yargıcın mı?

LENİ. — Yok canım! Ufacık bir sorgu yargıcının. Çok iyi tanırım kendisini. Buraya sık sık gelir. Resminde büyük görünmek istemiş, çünkü burnu kaf dağındadır. Burada hep öyledirler. Ben de öyleyimdir ya... Beni daha çok beğenmeyişinize bayağı içerliyorum.

KAFKA. — Aman Leni! Neden öyle düşünüyorsun?... **(Okşamalar artar; ama Kafka'nın aklı başka yerdedir.)** Derecesi ne bu yargıcın?

LENİ. — Söyledim ya canım: sorgu yargıcının biri. Sahici büyük yargıçları kimse görmez ki hiç.

KAFKA. — Ama bak taht gibi bir koltukta oturuyor.

LENİ. — Resimde öyle. Aslında bir mutfak iskemlesi; üstündeki dörde katlanmış bir at keçesi.

Sağ uçtan tuhaf gürültüler gelir.

KAFKA. — Kim yapıyor bu gürültüyü?

LENİ. — Ha, o mu? Block; tüccar Block.

Seyrek sakallı ufacık bir ihtiyar görünür: İki büklüm, kambur, çökmüş... Sürünür gibi ilerler: Bir elinde mum, bir elinde kirli bir dosya vardır.

KAFKA. — Burda ne işi var?

LENİ. — Aman! Şaşırmayın o kadar. Bekliyor işte.

KAFKA. —Leni, saklamayın: Âşığınız mı yoksa?

LENİ. — (**Gülerek**) Block'u kıskanmaya kalkmazsınız inşallah!... Haydi, Rudi, bırak o mumu elinden.

Şamdanı elinden alır.

KAFKA. — Ee peki?... Burda mı yatar?

BLOCK. — Ne olur yatarsam? Kıskanmanız için bir sebep görmüyorum bunda.

LENİ. — Durun da anlatayım: Block avukatın yağlı bir müşterisidir. Avukat onu ekseri gece yarıları çağırdığı için, burada yatar.

KAFKA. — Şu kovukta ha!

LENİ. — Avukatın yanına giremediği zamanlar da ben biraz meşgul olurum kendisiyle.

KAFKA. — Kârlı iş doğrusu.

AVUKATIN SESİ. — Leni!

LENİ. — Ha! İlâcını unuttum! Ayrılmayın sakın! Şimdi geliyorum.

Leni avukatın yatağına giderken iki adam birbirini süzerler. Kafka, salona

bir göz attıktan sonra Block'u bir sandığın yanına çeker. Kendi oturur, Block ayak ucunda çömelir.

KAFKA. — Ya, bay Block, demek siz avukatın eski ve sadık bir müşterisisiniz?

BLOCK. — Çok eski bir müşterisi, orası doğru; ama sadakat bahsine gelince...

KAFKA. — Ne demek istiyorsunuz?

BLOCK. — Hiç. **(Cayarak)** Yahut da söz verin önce, bana kalleşlik etmiyeceğinize.

KAFKA. — Nasıl düşünürsünüz edeceğimi?

BLOCK. — Söz, değil mi? Zaten kalleş suratı yok sizde. Biriyle konuşunca içim öyle rahat ediyor ki. Bakın söyliyeyim: Bay Huld'dan başka beş avukatım daha var.

KAFKA. — Beş avukat?

BLOCK. — Suss!... Bir altıncısıyla da anlaşmak üzereyim.

KAFKA. — Ben bunda bir kötülük görmüyorum.

BLOCK. — Kötülük? Evet, yok belki. Ama yasak; hele sahte avukatlara düşünce. Aman söylemeyin kimseye...

KAFKA. — Peki ama bu kadar avukata ne lüzum var?

BLOCK. — Hepsine lüzum var, hepsine birden. Ayni fikirde değiller ki, her biri ayrı bir yol buluyor bana. **(Coşar:)** Dâvamı kaybetmek istemiyorum, anlıyor musunuz? Varımı yoğumu, bütün gücümü, bütün zamanımı buna harcıyorum. Her gün, burdan kurtuldum mu, doğru mahkeme koridorlarına...

KAFKA. — Ne yapıyorsunuz orada?

BLOCK. — Ne mi? Hiç. Hazır bulunuyorum. Bekliyorum. Oraya gidip oturmak ve sıra beklemek az şey mi sanıyorsunuz? Bir hayli gayret istiyor insandan.

KAFKA. — Yapılacak başka bir şey yok mu?

BLOCK. — Hayır... Yahut da dikine gitme var.

KAFKA. — Dikine gitmek ne demez sizce?

BLOCK. — Ben de pek bilmiyorum ya ne demek olduğunu. Hem artık çok geç nasıl olsa. İnsan dikine gidecekse, bence işin başında gitmeli; hemen.

KAFKA. — Öyle mi dersiniz.

BLOCK. — Tabiî; yoksa alışır insan.

KAFKA. — Neye alışır?

BLOCK. — Beklemeğe. Gerçi ben de dikine gitmek isteğiyle sahte avukatlara baş vurmuştum... büyüklerine gidememek yüzünden.

KAFKA. — **(Block'a daha fazla sokulur)** Ne demek istiyorsunuz? Anlatın. Çok merak ediyorum bu işleri.

BLOCK. — Bay Huld, kendinden ve kendi gibilerden bahsederken: Biz büyük avukatlar, der. Doğru değil. Bunlar ufak, ufacık avukatlar. Büyükler, gerçek büyükler; onları hiç kimse, hiç bir yerde göremez.

Leni boş bir fincanla mutfağa döner.

KAFKA. — Ama nerden biliyorsunuz onların...

BLOCK. — Bunlardan üstün olduğunu değil mi? Üstündürler elbet. Bunlar ne kadar ötekilerden, hiçe saydıkları sahte avukatlardan üstünse.

KAFKA. — Peki, bu büyükleri, görmeden de olsa, kazanmaya çalışmadınız mı hiç?

BLOCK. — Çalıştım elbet; ama uzun sürmedi. O gün bugündür de onları düşünmekten bir türlü kendimi alamıyorum. Hem onlara gidiyor aklım; hele geceleri. Bir de bekleme yerlerinde, koridorlarda.

Avukatın yatağı yanında Başkâtibin kalktığı ve müsaade istediği hayal meyal görülür. Amca, mahcup, Kafka gel-

miyor mu diye sağa sola bakınır. Leni mutfaktan çıkar.

LENİ. — Amma sokulmuşunuz birbirinize!

BLOCK. — Benim dâvayı anlatmamı istedi.

LENİ. — **(Kafka'ya)** Dâvanızdan başka şey düşünemez misiniz?

KAFKA. — Yo, hiç de öyle değil. Belki de yeterince düşünmüyorum.

LENİ. — **(Dizlerine oturur)** Duyduğuma göre siz pek inatcıymışınız?

KAFKA. — Kim söyledi bunu?

LENİ. — İsim sormayın bana; ama bu huyunuzdan vaz geçin. Hiç bir işe yaramaz. Adalete karşı gelinmez. En iyisi hemen itiraf etmektir, inanın bana.

KAFKA. — Neyi itiraf etmek?

LENİ. — Orasını siz bilirsiniz. Ancak ondan sonra kurtulma yollarını arayabilirsiniz, ancak ondan sonra. Bu yollar da birinin yardımı olmadan bulunmaz. **(Çömelmiş, bir postun kıllarını yolan Block'a)** Rudi, bırakır mısın şu hayvanın postunu... Ben size yardım etmek isterim. **(İkisi birden postun üstüne düşüverirler)** Aa! Beni öptünüz.

Block kovuğuna çekilir.

Yeğeninin gelmeyişine içerleyen Amcanın avukattan özür dileyerek ayrıldığı görülür. Amca sol birinci plâna çıkar.

Hadi, şimdi ihtiyarın yanına git. Al şunu da; evin anahtarı; istediğin zaman gel.

Leni mutfağa girer. Kafka üstünü başını düzeltir, çıkmak üzere olan amcasına kavuşur

AMCA. — **(Sahne önünde)** Ya! Çıktın ortaya demek! Bu yaptığına diyecek yok doğrusu. Bizdeki saflığa da bak; senin işine dört elle sarılmışız: Oysa ki senin hiç umurunda bile değil galiba.

KAFKA· — Ama amcacığım...

AMCA. — Amcacığımı falanı yok bunun. Bir serseri, bir külhan beği gibi davrandın. Bu iş aileyi ilgilendirmese vallahi... (**Üst tarafı kesilir.**)

Tekrar meydana çıkarlar.

Sen çık, bahane bile aramadan, şırfıntının biriyle kapan... Üstelik bu şırfıntı da avukatın metresi, belli. Üç kişiyi birden hiçe sayıp ortada bırak. Bu üç kişi de kim? Biri, senin için ter döken amcan, biri sana hizmete hazır bir avukat, biri de koca bir mahkeme başkâtibi, işinin bu safhasında sana çok yardım edebilecek bir adam. Seni kurtarmanın yollarını arıyoruz. Avukatı çok ustalıkla idare etmem gerek. Onun da Başkâtibi kazanması için bin dereden su getirmesi lâzım. Başkâtibin de... (**Çıkarlar.**)

İkisini tekrar bir şemsiyeyle görürüz.

Amcayla Kafka sahnenin önünde gider gelirken, yolda yürüdüklerini anlamamız için, dekor ve ışık biraz değişir. Avukatın odasında, solda, yalnız yatak bir âbide gibi kalır. Sağda mutfak blokunda, yalnız Kafka'yla Leni'nin oturdukları sandık, Block'un kovuğu, ve yargıç portresi bütün azametiyle görülür. Yalnız bir karartma sırasında, resmin yerine canlı bir yargıç yerleşivermiştir.

Ortada, tekrar beliren ek döşemede Kafka'nın bürosundan birkaç şey görülür: Masa, koltuk.
Bu sahne dört parçalıdır. Bu parçalar ayni zaman içinde gelişir. Önce her birini ayrı ayrı görürüz: Sonra birbirine karışırlar.

Avukatın yatağı yanında (a)
Block'un kovuğu önünde (b)
Büyük yargıç, çerçevede (c)
Bankada, K. nın bürosu çevresinde : (d)
Amca'nın Kafka'yla ilk konuşması kesilince ve ikisinin ortadan kaybolup sahne-önü sokakta yürüdükleri sırada :

AVUKAT. — **(Yatağını düzelten Leni'ye) (a)** Hayır; onu mazur göstermeğe çalışma. Bu kadar zorluk karşısında hiç olmazsa oturup bizi dinlemesi gerekmez miydi? Başkâtip bile, bütün iyiliğine, bütün nezaketine rağmen...

Amca'yla Kafka görünürler.

AMCA. — **(Sahne önünde)** Adam kalkıp gidince nasıl rahatladım! Nefes alamıyordum artık. Avukat, hasta hasta, benden de daha çok üzüldü. Seni beklemekten bıkıp müsaade isteyince, bu efendi adam, nerdeyse güle güle demiyecekti bana. Belki de adamcağızın büsbütün çökmesine sebep oldun; başını dertten kurtaracak bir insanı ölüme sürükdin belki de... Daha ne söyliyeyim sana?

AVUKAT. — **(Leni'ye) (a)** Daha ne söyleseydim ona?

AMCA. — **(Sahne önünde)** Boş değil mi? Ne söylesem boş. Konuşmanın faydası yok. Hem zaten bir hayli bunalmışa benziyorsun... Hadi, bırakayım seni: Bir sürü işin vardır her halde. Bankadaki görevlerini de ihmal etme üstelik. **(Amca Kafka'yı kucaklar ve çıkar.)**

Kafka bürosuna yerleşmiştir. Bir memur girer (d)

MEMUR. — İkinci-müdür öğrenmek istiyorlar ki...

KAFKA. — Sonra öğrenir öğreneceğini. Bu sabah rahatsız edilmek istemiyorum.

AVUKAT (a). — Leni!... Yanıma gel. Beni yal-

nız bırakma, yavrum. İyi değilim. Bu iş yıkıyor beni. Bütün geceyi dilekçe yazmakla geçirdim... Sen nasıl buluyorsun bu genci, Leni?

LENİ. — Bilmem. Yüzüne bile bakmadım.

AVUKAT. — Hadi, hadi! Büsbütün budala yerine de koma beni artık. Mutfakta buluşmanızın ne kadar uzun sürdüğünü farketmedim mi sanıyorsun?... Ah! Bütün bu işler bitiriyor beni. Ihlamur getir bana, yavrum.

Leni avukatın yatağını bırakıp mutfağa gider.

BLOCK. — **(Kovukta, kendi kendine) (b)** Daha başlangıçta bir dâva, taze taze. Avukat zevk almaz olur mu bundan, bayılır. Ama sonra sonra iş değişir.

AVUKAT (a). — Yoo! Bu işin yakasını bırakmam! **(Yatağın üstüne dağılmış kâğıtları toplar.)**

KAFKA (d). — Yoo.. Şunu bilesiniz ki, bay avukat, iş paraya dayandığı zaman metelik alamazsınız benden, metelik.

AVUKAT. — **(1) (Güler ve daha yüksek sesle, hâkimle konuşur gibi:)** Bu acemi çaylak böyle bir dâvanın avukatsız yürüyeceğini sanıyor galiba! Bunlar hâlâ Adalet'i ne sanıyorlar bilmem! Leni, gel bardağı al, yavrum.

KAFKA. (d). — Avukat... Baktım ki amcamın seçtiği adamda iş yok, gider belki bir başka avukat tutarım.

BÜYÜK YARGIÇ (c). — **(Ağır ve yüksek sesle:)** Her sanık bir avukatı seçti mi, artık her ne olursa olsun, o avukatta kalmalıdır.

KAFKA (d). — Üstelik korkulacak bir şeyim yok. İstedikleri kadar araştırsınlar, hiç bir suç bulamazlar nasıl olsa.

AVUKAT. — **(Büyük yargıça (a)** Gelin de anlatın ona, ben dünyada anlatamam; anlatın ki sanık

masum olduğunu isbat edinceye kadar suçlu durumundadır. Leni, Block'u çağır bana.

KAFKA (d). — Masum olduğumu nasıl isbat edeyim? Yükledikleri suçun ne olduğunu bilmiyorum ki...

LENİ. — **(Mutfaktan) (b)** Block: Block:... Avukat.

BÜYÜK YARGIÇ (c). — Sanık ne ile suçlandırıldığını bilmekle mükellef değildir; hiç değilse mahkûm oluncaya kadar.

KAFKA (d). — Öyleyse kurtuluş yok... Yahut da araya biri girecek belki, hatırlı bir tanıdık falan...

AVUKAT. — Ne yazık, Joseph, ne yazık ki Başkâtibe sırt çevirdin. Hiç böyle önemli bir adama kabalık eder mi insan?

BİR ODACI. — **(Girer ve Kafka'ya) (d)** Sayın bayım, rahatsız ediyorum, affedersiniz; ama uzun zamandır bekleyen müşteriler var, sabırsızlanıyorlar. **(Kafka'ya eğilir, işitilmeyen bir şeyler söyler; sonu işitilir)**... Banka'nın en önemli müşterilerinden biri.

KAFKA. — **(Çaresiz)** Girsin.

YAĞLI MÜŞTERİ. — Özür dilerim bayım; çok meşguldünüz her halde...

KAFKA. — Ben özür dilerim, sizi beklettim.

MÜŞTERİ. — Müsaade ederseniz meseleyi birkaç kelimeyle anlatayım. **(Cebinden bir tomar kâğıt çıkarıp dalgın duran Kafka'nın önüne serer.)** Ah: Aslında kolay bir işti... hem hatırlarsınız belki, geçen yıl anlaşmanın şartlarını sizinle kararlaştırmıştık, her şey yolunda gidecekti, ama sonradan öğreniyorum ki, benim dürüst bir adam sandığım ortağım...

Müşteri konuşmaya devam ederken K.

dalgın, avukatının yatağı yanında olup biteni gözucu ile seyreder.

AVUKAT. — (**Leni'ye (a)** Neler yaptı bugün Block?

LENİ. — Rahat rahat oturdu. İyi çalıştı. Küçük odasına kapanmıştım onu, beni rahatsız etmesin diye.

KAFKA (d). — Kovuğun içinde, bir köpek gibi.

LENİ (a). — Kapıdaki delikten görebiliyordum. Yatağının üstünde bağdaş kurmuş, verdiğiniz yazılardan başını kaldırmadı. İyi görsün diye de kâğıtları delikten sızan ışığa tutuyordu. Durumu fena gelmedi bana.

AVUKAT. — Yargıyı da okudu mu iyice?

LENİ. — Yalnız bir defa seslenip içecek bir şey istedi. Ben de bir bardak su götürdüm. Saat sekizde de bir parça yemek verdim.

MÜŞTERİ (d). — Anlıyorsunuz değil mi?

KAFKA. — (**Dalgın**) Korkunç bir şey.

MÜŞTERİ. — Nedir korkunç olan? Daha bir şey söylemedim ki.

KAFKA. — Hayır ama, işin nereye varacağını anlıyorum.

Block avukatın yatağı dibinde yalvarır haldedir.

LENİ (a). — Üçüncü yargıcın size ne demek istediğini öğrenmek istiyor.

AVUKAT. — Ne Block'un ne de dâvasının lehinde bir şey söylemedi.

LENİ. — Lehinde söylemedi ha, nasıl olur?

AVUKAT. — Kendisiyle Block'un adını eder etmez, birden canı bile sıkıldı. Bana Block'dan bahsetmeyin dedi. Müşterimdir, dedim, onu şımartıyorsunuz, dedi. Sanmam, dedim. Block dâvası için candan uğraşıyor, dedim. Çağırdığım zaman hemen gelebilsin diye, nerede ise evimde oturuyor, dedim.

Gerçi hoş bir adam değil... çok kötü huyları var; üstelik kirli, pasaklı da. Ama, dâvasına düşkünlük bakımından üstüne yoktur doğrusu, dedim. Yargıçlarla böyle konuşmak gerek. Block, hinoğlu hindir, dedi, bunca zamandır bilgi edindi, görgüsü arttı, bir dâva nasıl uzatılır biliyor artık. Ama aslında hiç bir şey bildiği yok. Duruşmasının daha başlamadığını, oturum zilinin bile daha çalınmadığını bilse ne der acaba? dedi.

Bütün bu konuşma sırasında Kafka müşterinin kâğıtlarını okumaya dalmış gibi görünür; ama arada bir avukattan yana bakar.

KAFKA (d). — O yapmacık halleriyle beni kafese koyacağını sanıyorsa aldanıyor.

MÜŞTERİ. — Sayın şef, yağmur havası sizi bunaltmışa benziyor: Pek keyifli değilsiniz...

KAFKA. — Evet, başım ağrıyor... aile dertleri de var bir sürü.

MÜŞTERİ. — Herkesin çilesi başka... Bizim işe gelince...

KAFKA. — Bir dakika, rica ederim. **(Kalkar ve avukatın yatağına doğru gider.)**

İkinci müdür bu fırsattan faydalanarak müşterinin yanına koşar; işi kendi üzerine almaya çalışır.

KAFKA. — Sayın avukat, hasta olmanız dolayısiyle, dâva için ricamızı geri almaya geldim.

AVUKAT. — Yanlış anlamıyorum ya?

KAFKA. — Sanmam.

AVUKAT. — Vallahi güzel! Yeni bir buluş bu sizinki. Bu düşünceniz üzerinde konuşabiliriz.

KAFKA. — Bir düşünce değil ki size söylediğim, bir karar.

AVUKAT. — Anlıyorum... Ama hiç bir işde acele etmek doğru değil.

KAFKA. — Acele etmiş değilim. Her şeyi uzun uzun düşündüm; sonunda kesip attım, bitti.

AVUKAT. — Öyleyse müsaade edin de birkaç kelime söyliyeyim...

KAFKA. — Bir dakika, bay avukat.

Hemen bürosuna döner. İkinci müdür müşteriye aşırı bir nezaket göstererek konuşur.

İKİNCİ MÜDÜR. — işin önemi burada; çok iyi anlıyorum. **(Müşteri dağılmış kâğıtları toplayıp kendisine verirken)** Bay Kafka işlerini biraz olsun hafiflettiğimiz için bize minnettar olacaktır, eminim; çünkü, işlerinin çokluğu bir yana, son günlerde biraz yorgun görünüyor. Benim büroma geçelim isterseniz. **(Çıkarlar.)**

MÜŞTERİ. — **(Kafka'ya, yanından geçerken)** Allaha ısmarladık demiyorum, bay Kafka. Giderken kısa bir sözüm olacak size.

Kafka şaşkınlıkla selâmlar.

AVUKAT. — İlâhi, delikanlı! Görüyorsunuz ki gündelik işlerinizi görecek halde değilsiniz artık. Sizinki öyle bir dâva ki, bütün gücünüzü ona vermeğe, yalnız onu düşünmeğe değer.

BÜYÜK YARGIÇ. — Bir savunma kusursuz olmalıdır; başka türlüsü mânasızdır. Kusursuz bir savunma başka her işin bırakılmasını ister.

BLOCK. — **(Kovuğundan) (b)** Eskiden koca bir binanın zemin katında yalnız benim bürolarım vardı; şimdi bir avlunun dibinde, ufacık bir oda yetiyor bana.

BÜYÜK YARGIÇ (c). — Her dâvada bir duraklama olur, ama bu duraklamanın ne kadar süreceğini kimse kestiremez.

BLOCK (b). — Bu düşmeye sebep para darlığından çok aklımın, iş gücümün azalması.

KAFKA (d). — **(Lavaboya gidip elini yüzünü**

ıslatır) Karanlığı gidermek, ilk yapılacak şey bu. Belki bunu gereği kadar ciddiye almadım, başından beri.

Gidip pencereyi açar.

MÜŞTERİ. — **(Dönerek) (d)** Ah bu sonbahar! Berbat mevsimdir.. **(Kafka'nın şişkin çantasına baktığını görerek)** Bizim iş tamam: çantada keklik. İkinci müdürünüz hoş adam. Ne kafa, üstelik.

Kafka oturur; bitkindir.

Sayın bay, gitmeden bir sözüm var size. Eski hizmetlerinize karşılık, küçük bir haber. Ne işinize yarar bilmem: Ama değersiz olmadığını sanıyorum. **(Kafka'nın yanına oturur, mahremce).** Sorgu işinizle ilgili.

KAFKA. — Ha! İkinci-müdür yetiştirdi mi size...

MÜŞTERİ. — Hayır, o bilemezmiş bu işleri.

KAFKA. — Siz nerden biliyorsunuz?

MÜŞTERİ. — Zaman zaman mahkeme havadisleri gelir bana. Yargıçlar çok kendini beğenmiş adamlardır. Resimlerini yaptırırlar: Hemen her zaman da aynı ressama başvururlar. Titorelli adında bir ressama **(Takma bir ad olsa gerek.)** Poz verirken içlerini dökermiş yargıçlar. Bu ressamı çok iyi tanırım. Ara sıra küçük resimler alırım kendisinden. Bir kelime yazıp sizi tanıştırabilirim. Gevezenin biridir. Size yaman havadisler verebilir, hattâ yargıçlarla aranızı da bulur gerekirse. Benim hatırımı sayar, elinden geleni yapar. Gidip görseniz iyi edersiniz.

KAFKA. — Bilmem, acaba...

MÜŞTERİ. — Yoo! Gitmek zorunda değilsiniz. Benimki bir tavsiye sadece. Bakın: Ben bir kelime yazayım, ister gider ister gitmezsiniz. Müsaade eder misiniz?

Kafka'nın masasına geçer.

KAFKA. — Hakkınız var sanıyorum. Hemen gidip göreyim şu ressamı.

Müşteri yazarken bir odacı girer.

ODACI. — Affedersiniz. Dışarda üç müşteri var, çok beklediler. Diyorlar ki hiç olmazsa...

Derken üç müşteri, beklemekten bıkmış, içeri girerler. İkinci müdür kemer altından gözetler, sonra gelir.

ÜÇ MÜŞTERİ. — Bayım... Hayır... sıra bende... Ben sizden önce geldim... Ama bayım... Haksızlık oluyor...

Hafif itişmeler.

KAFKA. — Özür dilerim, baylar, çok müteessirim. Bugün sizi kabul etmeme imkân yok. Affınızı rica ederim. Çıkmam lâzım, çok acele bir iş. Yarın teşrif edemez misiniz?... Yahut başka bir gün?

BİR MÜŞTERİ. — Benim işim de çok acele.

BİR BAŞKASI. — Benimki hiç bekliyemez.

İkinci müdür gelip sahneye bakar.

İKİNCİ MÜDÜR. — Baylar, üzülmeyin, bir çaresi var bu işin; çok basit. Madem masa şefi çıkmak zorunda ve madem bu bayların dosyaları burada (**Kafka'ya**) masanıza oturmama müsaade edersiniz her halde. Siz gelinceye kadar tabiî...

KAFKA. — (**Öfkeli**) Otur, otur. Sıkılma. Bugün çatışacak halde değilim. Ama bir kafam yerine gelsin, ben sana gösteririm işlerime karışmanın ne demek olduğunu.

SAHNE III

Titorelli'de

Merdiven yahut koridor.
Kafka küçük kızlara yaklaşır. Kızlardan en öndeki kamburdur.

KAFKA. — Ressam Titorelli burada oturuyor değil mi?

KÜÇÜK KIZLAR. — Ne işiniz var ressamla?

KAFKA. — Resmimi yaptıracağım.

KÜÇÜK KIZLAR. — **(Puflıyarak)** Hayda! Bir yargıç daha!

KAFKA. — Hayır, değilim.

İLK KIZ. — Niçin resminizi yaptırmak istiyorsunuz öyleyse?

KAFKA. — Sana ne be!

İLK KIZ. — Sen de yüzüne bak be! Güzel değilsin ki.

KAFKA. — Sen söyleme bâri.

Kıza acıyarak bakar. Kız, acı ve sinsi, güler.

İLK KIZ. — Gel! Hep birden gidelim Tito'ya. Şurdan, gel arkamdan.

A duvarının kapısından bir adam, gürültüyü duyup gece entarisiyle çıkar. Küçük kamburun arkasından geleni görür görmez kaybolur.

A panosu kalkar, bir kapı önü ve renk renk bir kapı görülür: Üstünde Titorelli yazılıdır.

Titorelli Daumier'nin Don Kişot'u kılığında ortaya çıkar. Entarisinin üstüne uzun bir pantalon geçirmiştir. Yalın ayaktır.

KAFKA. — Bay Titorelli?

TİTORELLİ. — Benim, bayım; emriniz

B ve C panoları kalkar: Titorelli'nin atölyesi. Atölyeden çok tavan arası. Duvarlar çıplak tahta. Sağda 3-4 metre bir tablo: Sırtı halka dönük, üstüne bir çamaşır atılmış. Bir iskemle. Dipte bir kafes-yatak: Üstünde dağınık ve renk renk bir sürü yastık, yorgan. Solda bir sandalye, kartonlar ve kapı.

Ressam Kafka'nın peşinden atölyeye giren kızları çıkarmaya uğraşır. Kovalaşmalar.

Ah bu pis yumurcaklar!... Bir tanesinin resmini yaptım... nerde o, bugün yok aralarında... ondan sonra hepsi başıma belâ oldu... **(Bir tanesini yakalayıp dışarı atar; Kafka'ya oturmasını işaret eder.)** Ben varken pek giremiyorlar; ama şu kapıya bir ikinci anahtar yaptırmışlar, çıktığımı görür görmez.. **(Bir başkasının peşine düşer.)** Geçen gün bir bayanla geliyorum... Portresini yapacağım.. **(Kızı ya-**

kalar) Bir de ne göreyim: Küçük kambur boya kutumun önüne oturmuş, fırçayla dudaklarını boyuyor. **(Kızı dışarı atar.)** Kardeşleri, kızkardeşleri falan da dört bir yanı kirletmekle meşgul... Ya dün akşam olanlar.. daha dün akşam... Atölyemin bu perişanlığını hoş görün. **(Bir kızı daha kovalamak ister, vazgeçer.)** Dışarda bütün gün çalışmış, yorgun argın dönüyorum... Bütün istediğim yatıp uyumak. Tam yorganın altına gireceğim sırada bu yumurcaklardan biri bacağımı çimdiklemez mi? Yatağıma girmiş beni beklermiş meğer. **(Birden üçüncü kızı yakalayıp dışarı atar; kapıyı kapar; dışardan üç kız bağrışır.)** İşleri güçleri bana oyun oynamak, hergün bir tanesi yeni bir numara buluyor... Bu atölyeyi Adliyeden bana bedava vermemiş olsalar, düşünün bedava, kolay mı? Çoktan bırakır giderdim bedava olmasa...

KÜÇÜK KIZLARDAN BİRİ. — Tito, girelim ne olur!

TİTORELLİ. — **(Korkunç bir sesle)** Hayır!

İLK KIZ. — Ben yalnız gelsem? Ben de gelemez miyim?

TİTORELLİ. — Hayır. **(Kapıyı kilitler. Kafka'ya)** Şimdi, bayım, nedir emriniz, sorabilir miyim?

KAFKA. — **(Bütün bu kargaşayı şaşkınlıkla seyrederken kendine gelir, kalkar)** Adresinizi şu baydan öğrendim **(Müşterinin mektubunu uzatır.)** Onun tavsiyesiyle geldim.

TİTORELLİ mektubu şöyle böyle okur, yatağın üstüne atar.

TİTORELLİ. — Resim mi almak istiyorsunuz, yoksa resminizi yaptırmak mı?

KAFKA. — Bir tablo üzerinde mi çalışıyordunuz?

TİTORELLİ. — Evet. **(Şövalyenin üstündeki büyük bir sembolik resmi açar.)**

KAFKA. — **(Çok meraklı görünerek)** Bir yargıç portresi mi bu da?

TİTORELLİ. — Niçin bu da dediniz?

KAFKA. — Çünkü sizin başka resimlerinizi gördüm... Şu ne orda, yargıcın arkasındaki kocaman surat?

TİTORELLİ. — Adalet!

KAFKA. — Ha, evet, evet, öyle ya! Anlıyorum şimdi... Evet, gözleri sargılı... Şu da terazi olacak. A, A! Topuklarında kanat var... konmak istiyor sanki...

TİTORELLİ. — **(Çalışmak için kollarını sıyırır)** Sipariş üzerine yaptım: Adalet ve Talih diye bir şey... Modelsiz çalışıyorum bütün bunlara; ne yapayım? Öyle istediler. Bunu isteyen meselâ Ufacık bir yargıç; altında bir taht istiyor, kocaman bir taht.

KAFKA. — Yargıçların başı gibi görünüyor. Adalet de... Tıpkı av tanrıçası.

TİTORELLİ. — Değil mi?

KAFKA. — Bu yargıcın adı ne?

TİTORELLİ. — Bakın, onu söyliyemem işte.

KAFKA. — Adalet adamlarıyla senli benlisiniz her halde.

TİTORELLİ. — Anlıyorum nereye gelmek istiyorsunuz. Lâfı nereye getireceğinizi bilmiyor muyum sanıyorsunuz? Dâvanızdan konuşmaya geldiniz buraya; mektuptan anladım. Ama beni kafese komak için resimlerimden başlıyorsunuz işe... Ama neyse, evet, haklısınız: Bu baylarla senli benliyimdir.

KAFKA. — Bilmem bir şey sorabilir miyim size? Resmî bir iş mi bu sizinki?

TİTORELLİ. — Hayır.

KAFKA. — Çok defa yarı resmî bâzı çevreler,

resmî makamlardan çok daha tesirli olabilir sanıyorum...

TİTORELLİ. — Benim durumum da tam bu işte... Dün, bu mektubu gönderen tüccarla sizin işinizi konuşuyorduk. Size yardım edebilir miyim acaba diye sordu. Ben de, gelsin görüşelim dedim. Ama, açık söyliyeyim, bu kadar çabuk geleceğinizi ummamıştım. Demek çok ciddiye alıyorsunuz bu işi?... Pardesünüzü çıkarmak istemez misiniz?

Anahtar deliğinden ve tahta aralıklarından bakan çocuklar merak içinde bağrışırlar.

KÜÇÜK KIZLAR. — Ooo! Bakın, bakın! Pardesüsünü çıkarıyor!

TİTORELLİ. — Ben çalışırken sıcak olması şart. Onun için bu odanın yeri tam bana göre... Oturun yatağın içine. Sıkılmayın. Gömülün şöyle... Hah!.. İlk önce şunu sorayım size: Masum musunuz?

KAFKA. — **(Bu soruyu duyunca geniş bir nefes alır)** Evet.

TİTORELLİ. — Doğru söyleyin... aramızda?

KAFKA. — Yok vallahi, hiç bir suçum yok.

TİTORELLİ. — **(Yavaşça)** Ha!... Ohho!... **(Birden başını kaldırır)** Öyleyse mesele yok... masum olunca iş kolay...

KAFKA. — Ben de öyle sanıyordum önce; ama sonra baktım ki masum olmak hiç de kolaylaştırmıyor işi.

Tito ister istemez gülümser, başını sallar.

Adalet öyle ince yollara giriyor ki kayboluyor sonunda!. Hiç bir suçun olmadığı yerde Adalet, araya taraya, bir suç bulup çıkarıyor ortaya.

TİTORELLİ. — **(Düşünceli)** Çıkarır! Çıkarmaz olur mu? Ama suçunuz yok ya sizin, ona bakın.

KAFKA. — Öyle ya! Değil mi ama?

TİTORELLİ. — Adaletin aradığı suç: Yoksa, mesele yok.

KAFKA. — Bakın, bay Titorelli; Adalet işlerini siz benden daha iyi biliyorsunuz her halde. Benim bildiklerim kulaktan duyma, şurdan burdan. Bir şey var yalnız; herkes birleşiyor bunda: Durup dururken bir adama suç yüklenmez diyorlar. Bir adama suçlu denince de mahkeme artık o adamı suçlu biliyor, taş çatlasa inanmıyormuş suçsuz olduğuna. Sanık oldun mu suçlusun. Adalet makamlarının bu inancını değiştirmek zormuş.

TİTORELLİ. — Zor mu, dediniz?... İmkânsız deseniz daha yerinde olur. Bakın, burda bütün yargıç resimlerini yan yana dizsem, siz de karşılarına geçip kendinizi savunsanız gerçek mahkemedekilerden çok daha iyi dert anlatırsınız onlara.

KÜÇÜK KIZLAR KOROSU. — Tito... Bu adam gitmiyecek mi buradan?

TİTORELLİ. — Susun be! Konuşuyoruz... Görmüyor musunuz?

KÜÇÜK KIZLAR. — Resmini mi yapacaksın?... Yapma. Çok çirkin.

Ressam kapıya gider; biraz açıp:

TİTORELLİ. — Uslu durmazsanız hepinizi atarım merdivenden aşağı! Basamaklara oturun, sesinizi çıkarmayın.

Kafka'nın yanına gelir.

Kusura bakmayın. Bu yumurcaklar yok mu? Onlar da Adaletin emrinde.

KAFKA. — O da ne demek?

TİTORELLİ. — Adaletin emrinde olmayan hiç bir şey yoktur... Siz daha Adaletin ne demek olduğunu bilmiyorsunuz galiba. Ama bilmeseniz de olur.

Madem suçunuz yok, adalete ihtiyacınız da yok demektir. Nasıl olsa kurtarırsınız yakayı.

KAFKA. — Nasıl kurtarırım sizce? Hangi yoldan giderek? Demin siz de söylediniz ki Adalet lâf dinlemez, kendi bildiğinden şaşmaz.

TİTORELLİ. — **(Parmağını kaldırarak)** Mahkemede dinlemez, doğru; ama yarı resmî yerlerde aracıların söylediklerini dinler... Farkında mısınız ben de az çok hukukçular gibi konuşuyorum. Hep yargıçlarla yaşayan, ya huyundan, ya suyundan. Küçük yaştan beri hukukcular arasındayım. Babam da mahkeme ressamıydı. Tanıdıkları, fırçaları, yargıç ressamlığı miras kaldı bana.

KAFKA. — Peki, ne yapayım dersiniz?

TİTORELLİ. — İstediğiniz beraat şekline bağlı. Üç türlü beraat vardır: Gerçek beraat, yalancıktan beraat, bir de alabildiğine uzatma.

KAFKA. — Yaa!...

TİTORELLİ. — Gerçek, düpedüz beraat en iyisidir şüphesiz. Ama, hemen söyliyeyim ki, bu türlüsünde benim en küçük bir yardımım olamaz. Kimsenin de olamaz sanırım. Dahası var: Ben çocukluğumdan beri en büyük mahkeme oturumlarında bulunmuş, yüzlerce dâva takip etmişimdir: Bir tek gerçek beraat gördüğüm olmadı.

KAFKA. — Eskiden de olmamış mı? Hiç duymadınız mı?

TİTORELLİ. — Eskiden birkaç tane olmuş derler. Ama onları da kesin olarak bilemeyiz; çünkü yargı tutanakları basılmamış. Yargıçları bile göremezmiş bu tutanakları. Böylece Adalet'in geçmişinden yalnız efsaneler kalmıştır. Ha bakın, bu efsanelerin çok güzelleri vardır, ona diyeceğim yok: Hattâ bâzılarını tablo konusu olarak kullanmışımdır.

KAFKA. — Mahkemede bu efsanelerden faydalanamaz ya insan?

TİTORELLİ. — Yoo, imkânı var mı? Lâfı bile edilmez.

KAFKA. — Öyleyse bizim de lâfını etmemiz boşuna. Gerçek beraati bir yana bırakalım. İki yol daha söylemiştiniz...

TİTORELLİ. — Yalnız onlar üzerinde durulabilir. Ama ceketinizi de çıkarmak istemez misiniz, bu konuya girmeden önce.

KAFKA. — İsterim doğrusu, ama **(Kalkar)** pencereyi açamaz mıyız?

TİTORELLİ. — İmkânsız.

KAFKA. — Bir dakika için...

TİTORELLİ. — Pencere değil ki o. Çerçeve içinde cam.

KAFKA. — **(Sendeleyerek)** Çok fena, insan hasta olur.

TİTORELLİ. — Yoo, öyle demeyin. Soğuğa karşı çift pencereden daha iyi böylesi. Kaldı ki canım hava almak isterse kapılardan birini yahut ikisini açabilirim. Ama deliklerden, yarıklardan yeterince hava giriyor.

KAFKA. — İkinci kapıyı göremiyorum.

TİTORELLİ. — Arkanızda. Öyle küçük ki burası... Yatağı kapı önüne sürmek zorunda kaldım.

KAFKA. — Öyleyse, dediğiniz gibi yapayım...

(Ceketini çıkarır.)

KÜÇÜK KIZLAR. — Haydaa! Soyunuyor! **(Yarıkların önünde itişmeler.)** Tito resmini yapacak...

KAFKA. — Öteki yollar neydi, diyordunuz?

TİTORELLİ. — Sözde beraat ve sonsuz uzatma. Her ikisinde de size yardım edecek durumdayım. Bir tanesini seçin. Sözde beraat şiddetli ama geçici bir gayret ister. Sonsuz uzatmaysa zaman zaman küçük gayretler, kronik dürtmelerle olur. İlkin birinci üstünde duralım. Bu türlüsünü isterseniz...

KAFKA. — **(İpin ucunu kaybetmemek için kendini zorlar)** Sözde beraatı yâni?

TİTORELLİ. — **(Sözüne devamla)** Size dört başı mamur bir masumluk tasdiknamesi yazarım. Bunun formülü bana babamdan kalmıştır. Kimse kılına dokunamaz. Bu yazıyı elime alır, tanıdığım bütün yargıçlara gider, imza isterim. Hemen bu akşam, resmini yaptığım yargıçtan başlarım. Tabiî masum olduğunuza kendimi kefil göstererek. Ben iyice bağlanmalıyım ki... yargıç ister istemez inansın.

KAFKA. — İnansın, peki; ama yine de beni gerçekten beraat ettirmiyecek?

TİTORELLİ. — Evet, onu söylüyorum işte. Bu yazının altına bir sürü imza topladık mı, sonrası çabuk gider; çünkü, genel olarak, işin bu safhasında pek zorluk çıkmaz. Bu safhada sanık da yüksekten atar, kendinden emin görünür. Sonra allahaısmarladık, mahkemeden çıkar; işi bitmiştir, serbesttir.

KAFKA. — Serbest midir?

TİTORELLİ. — Evet, ama tabiî, sözde yalnız, yahut isterseniz, bir zaman için diyelim. Çünkü benim resimlerini yaptığım bütün bu yargıçlar ufak tefek yargıçlardır: Tam beraat kararı veremezler. Bu hak yüksek mahkemenindir yalnız; ona da ne siz ne ben, ne de hiç kimse ulaşamaz. Yalnız tam beraatta dâvanın bütün evrakı, beraatın tutanağı bile yok olur, biter gider: Bir varmış bir yokmuş.

KAFKA. — Sözde beraatta ise?...

TİTORELLİ. — Hiç bir şey ortadan kalkmaz ve Adalet unutmaz. Yüklenen suç ağırlığıyla bir kenarda durur. Herhangi bir yargıç, ne zaman isterse yeniden çıkarabilir ortaya.

KAFKA. — O zaman?

TİTORELLİ. — O zaman yeni bir tevkife gidilir. Sorgu başlar. Yeniden bütün gücünüzü toplayıp bir

başka sözde beraat sağlarsınız. Yılmak, bırakmak yok.

KAFKA. — Peki ama, bu ikinci beraat birincisinden daha mı kolay sağlanır sanki?

TİTORELLİ. — Bu hususta kesin olarak hiç bir şey söylenemez.

KAFKA. — Kaldı ki tam beraat da değil üstelik.

TİTORELLİ. — Değil tabiî. **(Susar, başını sallar)** Sözde beraat sizi sarmadı, görüyorum. Sonsuz uzatmadan yanasınız belki? Onun da ne olduğunu anlatayım mı?

KAFKA. — Sizi fazla yormuş olmazsam...

TİTOREI Lİ. — Sonsuz uzatma, isminden de anlaşıldığı gibi, dâvanın ilk adımlarını alabildiğine yerinde saydırır. Adalet makamlariyle sürekli bir temas ister. Bununla beraber sözde beraattan şu üstünlüğü vardır ki, sanık yarın ne olacağını daha iyi kestirir. İş alabildiğine uzadığı müddetce, birdenbire tevkif edilme korkusu olmaz.

Kafka ceketini koluna alıp kalkar; gitmek istiyor gibi.

KÜÇÜK KIZLAR KOROSU. — Kalkıyor, kalkıyor!... Gidecek!

TİTORELLİ. — Ne o? Gitmek mi istiyorsunuz hemen?

KAFKA. — Evet ya! Hemen!

TİTORELLİ. — Bu iki yolun ortak tarafı şu: Sanığın mahkûm olmasını önlüyor ikisi de.

KAFKA. — Tam beraat etmesini de önlüyor ama.

TİTORELLİ. — Tamam; işin püf noktasını yakaladınız. Bu iki yoldan birini hemen seçmemekte haklısınız. İyi ve kötü tarafları aşağı yukarı denk.

İnceden inceye ölçüp biçmelisiniz. Ama vaktinizin dar olduğunu da unutmayın.

KAFKA. — Yakında gelirim yine. **(Kapıya doğru yürür.)**

TİTORELLİ. — Hayır. Burdan çıkın daha iyi. Kızlar peşinize takılmasın yine. **(Yatağın arkasındaki kapıyı gösterir.)**

KÜÇÜK KIZLAR KOROSU. — Koşun, çabuk, koşun! Öteki kapıdan çıkıyor.

TİTORELLİ. — Bir saniye. Bir resim satın almak istemez miydiniz?

KAFKA. — Cesaret edemiyordum söylemeğe. Ama siz açtınız madem...

TİTORELLİ. — **(Bir resim göstererek)** Bir ova.

KAFKA. — **(Bakar bakmaz)** Güzel. Mükemmel, bunu alıyorum.

TİTORELLİ. — Bir de şu var; ötekinin devamı. Yan yana iyi durur ikisi.

KAFKA. — Güzel manzaralar. İkisini de büroma asarım.

TİTORELLİ. — Bu konudan hoşlandınız madem... Durun... Şansınız varmış. Bakın: Bir tane daha, ayni cinsten.

KAFKA. — **(Bir an önce gitmek için)** Onu da alıyorum. Üçü birden ne tutuyor lütfen?

TİTORELLİ. — Sonra konuşuruz. Bu resimleri beğendiğinize çok sevindim. Bütün benzerlerini bulup çıkarayım size. Bunlar benim ovalarım. Bâzıları biraz gamlı buluyor bu manzaraları; ama bâzıları da sizin gibi asıl bu gamlı taraflarından hoşlanıyor

KAFKA. — **(Usançla)** Sarın hepsini. Yarın bir hademe gelir, alır.

TİTORELLİ. — Hademe istemez canım. Ben şimdi bir hamal bulurum size. Çekinmeyin basın yatağın üstüne: Burdan herkes öyle çıkar. Çıkarken de Adalet sarayını karşınızda görünce şaşmayın.

Aslında benim atölyem onun bir köşesi. Bu yakınlık sanat hızımı bir hayli durdurmuyor değil; ama öyle kârlı tarafları da var ki... **(Bir mübaşiri çağırır)** Hey, Casimir, bu resimleri al, bayın bürosuna götür.

KAFKA. — Sizden ayrılmadan bir şey soracağım: Marangoz Lanz kimdir biliyor musunuz?

Dekor birdenbire dağılır. Sağdaki soldaki döşemeler silinir: Arkalarından yarım daire halinde sıralanmış bir sürü sakallı ihtiyar çıkar.

TİTORELLİ. — Marangoz Lanz diye biri yok. Bir parola o.

Birinci plânlarda önceki sahnelerin bütün aktörleri görülür.
Dekor çamaşırcı kadın sahnesindekinin aynıdır. Solda küçük bir çıkma üzerinde yargıcın masası ve koltuğu.

KAFKA. — **(Gözlerine inanamıyarak)** Bu ne?

TİTORELLİ. — **(Hiç bir şey olmamış gibi)** Bu bay marangoz Lanz'ı arıyor.

Herkeste bir kımıldama. Yargıcın yanında ve çevresinde fısıltılar:

«Geldi, geldi!», «Evet, o!», «Nihayet! Hele şükür!»

ÇAMAŞIRCI KADIN. — **(Tenekesini sağda bir köşeye götürerek)** Evet, evet! Anladık!

YARGIÇ. — **(Çok yüksek sesle)** Şimdi artık kimseyi bırakmayın içeri.

KAFKA. — **(Alaylı)** Ha ha! Şu gizli oturum dedikleri!

Bayan Grubach'la Madmazel Bürstner'i görür. Gidip ellerini sıkar.

Ooo! Bayan Grubach... Ne diye zahmet ettiniz...

BAYAN GRUBACH. — Aman, bay Kafka; gayet tabiî...

KAFKA. — Siz de ha Madmazel Bürstner... Ne kadar naziksiniz!

MAD. BÜRSTNER. — Hiç kaçırır mıyım! Heyecandan içim içime sığmıyor.

Yargıç masaya vurur. Konuşmalar birden durur. Sessizlik.

YARGIÇ. — Joseph Kafka, bir saattir sizi bekliyoruz.

Dinleyicilerin hemen hepsi birden Yuu! Yuu!...

ÇAMAŞIRCI KADIN. — Hep böyle söyler.

KAFKA. — Nerden bilecektim. Kimse bana...

YARGIÇ. — Orası bizi ilgilendirmez. Bir saat geç kaldınız, olan bu.

Halk arasında gürültüler, ayıplamalar.

KAFKA. — **(Nerdeyse kafa tutarak)** Ha kalmışım ha kalmamışım; önünüzdeyim işte.

Gülüşmeler, birkaç alkış ve Bravo! Bravo! sesleri.

YARGIÇ. — Evet! ama biz artık sizi dinlemek zorunda değiliz.

Mırıltılar, itirazlar, homurdanmalar. Yargıç herkese susun işareti yapar. Herkes: Susss! Susss!

YARGIÇ. — Ama, bir istisna olarak sizi yine de dinliyeceğiz.

Hah! Yaşa! sesleri. Yargıç dosyaları karıştırır, içinden çıkamaz.

Biraz sonra; çünkü şimdi de biz hazır değiliz.

Ümitler yine kırılır. Herkes paldır küldür gitmeğe kalkar.

Gitmeyin!

Herkes uslu uslu yerine döner. Yeni bir karışıklık: Sol kulisten gürültüler ve arkasından bağırarak memurlar gelir.

MEMURLAR. — Yol verin!... Yol verin!... Açılın! Açılın! Avukat geliyor! Yol verin!...

Avukatgiller girer: Leni, Başkâtip, Avukat arabamsı yatağında sarılıp sarmalanmış. Block bir köpek gibi arkada.

KAFKA. — (Avukatı görünce) Yoo! Bu olmaz işte! İstemiyorum bu adamı. İstemiyorum. Zorla değil a!

Kalabalığın arasında bir o yana bir bu yana koşar. Herkes avukatgillere yol vermek için birbirine girer.

Size söylemedim mi bozmak istediğimi?

Bu söz üzerine herkeste bir şaşkınlık. Ne imiş? Ne istiyormuş? gibi sözler.

KAFKA. — (Devamla) Evet, anlaşmayı bozmak.

Leni'nin yanına gelince Leni koluna girer.

LENİ. — Benimle değil ama, değil mi Joseph?

KAFKA. — Onunla, onunla! Bıktım artık, yeter! Yeter!

Bunları duyunca donakalmış olan Block

birden öteye beriye atılıp, çılgınca sevinip elini kolunu sallar, bağırır:

BLOCK. — Avukatına yol veriyor! Avukatına yol veriyor!.

AVUKAT. — Sen sus, Block!

Herşey durur. Avukatın etrafı dolar. Block yatağın dibine büzülür. Kafka'ya:

Öyle sanıyorum ki düşüncenizin bu yanlış yola girmesi, şimdiye kadar size fazla saygı göstermiş olmamızdan ileri geliyor. Öteki sanıklara karşı nasıl davrandığımızı bilseydiniz, aklınız başınıza gelirdi. Block burda mı?

BLOCK. — Emriniz.

AVUKAT. — Kötü bir zamanda geliyorsun.

BLOCK. — Beni çağırmadınız mı?

AVUKAT. — Belki, Ama yine kötü bir zamanda geliyorsun. Hep kötü zamanda gelirsin zaten.

BLOCK. — Gideyim isterseniz?

AVUKAT. — Hayır, madem burdasın, kalabilirsin. Senin avukatın kim?

BLOCK. — Hiç kimse.

AVUKAT. — Öyleyse benden başka kimseyi dinlemiyeceksin.

BLOCK. — Kulunuz, kölenizim, avukatım.

KAFKA. — **(Kızarak)** Hadi, aferin! Diz çök önünde! Dört ayakla yürü! Yerlere yat!

BLOCK. — **(Öfkeyle dikilerek)** Siz kim oluyorsunuz da böyle konuşuyorsunuz benimle? Daha çiçeği burnunda dâvanızla hiç de üstün değilsiniz benden. Sanık değil misiniz siz de? Ayakta duruyorsunuz, bense, dediğiniz gibi, dört ayakla yürüyorum diye kendinizi benden daha büyük bir bay sanıyorsanız aldanıyorsunuz.

Deli gibi yere kapanır ve avukatın ellerini öptükçe öper.

BLOCK. — Bay avukat, bu adam benimle nasıl konuştu, duydunuz. Olacak şey mi bu! Dâvasının boyuna bakmadan... Daha günlerde, saatlerde dâvasının yaşı. Beni küçük görüyor aklı sıra, tahkir etmeğe kalkıyor, ben ki bugüne bugün beş yaşında bir dâva sahibiyim.

KAFKA. — Bay avukat, göreceğim kadar gördüm artık: Aklım başıma geldi. Sizi istemiyorum: savunmamı kendim yapacağım.

Halk arasında mırıltılar. Tam o sırada önemli bir gong sesi yükselir.

AVUKAT. — Beklenmedik bir ses değil, ama her duyuşta ürperiyor insan.

Dekor büyür. Kemerler yükselir ve boyanmış bir perde ortaya çıkar: Üzerinde bir kırmızı urbalar senfonisi. Sütun perspektivleri, XVII. yüzyıl tavanlarında olduğu gibi. Göz uzaklara, mavi göğe doğru kayar.

MÜBAŞİRLER. — Baylar... Yargıçlar geliyor!

Yeni yargıçlar girer.

AVUKAT. — (Şaşkın) Leni! Leni!... Yanıma gel, yavrum.

BLOCK. — Hele şükür!

KAFKA. — Senin dâvan değil bu, benimki.

BLOCK. — Ben beş yıldır bekliyorum!

KAFKA. — Kovuğuna hadi! Kovuğuna! (**Bloc'la tutuşurlar.**)

İKİNCİ MÜDÜR. — Kendinize gelin, ne yapıyorsunuz? Bir masa şefine yakışır mı bu?

AMCA. — Oğlum, Joseph; kendine gel yahu! Kendine gel! Aileni düşün!

Bu arada yargıç listeyi yoklamıştır.

YARGIÇ. — Joseph Kafka.

KAFKA. — Benim, bay yargıç.

YARGIÇ. — Yaklaşın. Mesleğiniz.. badanacılık.

KAFKA. — Müsaade buyurun, bay yargıç. Yanlışlık var, anlamıştım zaten. Ben büyük bir bankada masa şefiyim.

Herkes güler.

YARGIÇ. — Olabilir, hiç önemli değil. Susun!— Ama o zaman, birkaç dakika daha beklersiniz.

Yeniden dosyaları karıştırır.

LENİ. — **(Hayran hayran Kafka'ya bakarak)** Hey Allahım! Ne güzel adam!

AVUKAT. — **(Titorelli'ye)** Leni'inin bir acayip tarafı da bu. Bütün sanıklara abayı yakar. Hepsi güzel görünmüştür ona: Block bile, başlangıçta hiç değilse.

TİTORELLİ. — Bu gönül kaymasını ben de bir çok kadınlarda görmüşümdür. Buna sadece bir vehim, bir hayale kapılma denemez. Suçlandırılan bir insanın yüzünde gözle görülür bir değişiklik olduğu su götürmez. Bir ressam olarak sanık yüzünü şıp diye tanırım, kalabalığın içinde bile olsa.

YARGIÇ. — Sanık, söz sizindir.

KAFKA. — Bay yargıç, ilkin bana badanacı olup olmadığımı sordunuz. Daha doğrusu bana hiç bir şey sormadınız: Yanlış bilginizi bir yaman gerçek gibi başıma indirdiniz. İşte bu, bana karşı açılan bu dâvanın nasıl yürütüldüğünü açıkça gösterir. Sorguya çekilen niçin başkası değil de benim? Bunu bilmek isterdim. Söyliyebilir misiniz? Ben, bilmiyo-

rum. Belki siz arar bulursunuz: Önünüzde duran, sizin beyniniz ve yüreğiniz yerine geçen şu koca defteri karıştırın bir kere daha. Ben dokunmaktan iğrenirim bu leş yığınına. (**Sahnede hareket**) Her halde adım bu defterde yazılıdır. Kim yazmış? Niçin yazmış? Siz de bilmiyorsunuzdur: Verilen emirleri yerine getiriyorsunuz. Ve bu ad, her nasılsa benim olan bu ad, pekâlâ bir başkasının da olabilirdi: Bir badanacının meselâ, (**Gülüşmeler**) benim kadar suçsuz bir badanacının. Bu ad herhangi bir insanın... ama hayır: Sizlerden birinin adı olamazdı. Sizler başka... Çünkü siz baylar, hiç bir suça bulaştırılmamak için hep suçlayanlar arasına dizilip oturmuşsunuz kurnazca. Uzatmıyalım, ben tevkif ediliyorum. Masum olduğumu ispat edemem, çünkü yüklenen suçun ne olduğunu bilmiyorum. Suçum olmadığını ispat edemeyince de suçlu sayılıyorum. Görüyorsunuz ya, bir çıkmazın içindeyim. Baylar, bu durumda olan bir tek ben değilim. Onun için de yalnız kendim için değil, bütün suçsuzlar, bütün benim gibi sanıklar için konuşuyorum.

HALK. — Yaşa! Varol!

YARGIÇ. — Susun, baylar: Bırakın sanığı konuşsun biraz!

KAFKA. — Yoo! Benim bir söylev başarısı aradığım yok. Sayın yargıçlar ve avukatlar benden daha güzel konuşurlar elbet. Onların mesleği bu. Biz, sanıklar, kendimizi savunmasını pek beceremiyoruz her zaman. Oysa ki savunduğumuz şey kendi hürriyetimiz, hayatımız... Sorgu yargıcı bay gizlice kaş göz ediyor buradaki birine. Bay yargıç, utanmayın, değmez. Buyruklarınızı aylıkçı memurlarınıza yüksek sesle söyliyebilirsiniz. Buradakilerin hepsi ne derseniz yapar elbet. Ama siz de kim bilir hangi buyrukları dinlemek zorundasınız. Benim tevkif edilmemin arkasında, saçma adaletinizin bütün görüntü-

leri arkasında bir örümcek ağı görüyorum kocaman, hepinizi içine alan... Rüşvet yiyen polisleri, budala komserleri, en küçüğünden en büyüğüne kadar bütün yargıçları, hiç bir zaman görmiyeceğimiz, yanlarına varmaya umut bile vermeyen kodamanları.

YARGIÇ. — Size hatırlatırım ki bu ilk oturumda sanıklara verilmesi âdet olan sorguya çekilme hakkınızı boşa kullanıyorsunuz.

KAFKA. — Bütün sorgularınız sizin olsun, rezil, namussuz herifler... Dokunmayın, inerim suratınıza.

Tam o sırada sakallı sakallı adamlar yakalarını kaldırarak hepsinde ayni olan ve çok iyi görülen işaretlerini gösterirler: İri ve açık bir göz.

Haha! Görüyorum: Hep ayni şebekedensiniz, satılmış uşaklar, köleler! Hep elele vermiş, bir araya gelmiş gözetliyor, casus bakışlarıyla sarıyor, kuşatıyorsunuz beni. Demin alkışlıyordunuz, neden? Bir masumun yıkılacağını umuyordunuz da ondan. Boşuna! Bu keyfi tattırmıyacağım size. Eee? Ne var? Niçin susuyorsunuz şimdi? Siz kimsiniz Allahaşkına? Ne yapıyorsunuz burda? Ne demek oluyor bu adalet komedyası? **(Hepsi yavaş yavaş uzaklaşır)** Şaştığım bir şey var, baylar: O da sizlerin yine de birer insan olmanız. Buradan çıkınca her biriniz evinize gidecek, annenizi, karınızı, çocuklarınızı kucaklıyacaksınız. Teker teker alınınca her birinizin bir hayatı, hattâ belki de bir vicdanı olması, işte bunu anlıyamıyorum bir türlü. Bir arada bir kaya gibisiniz, birbirinizi koruyor, koruyor, kuşatıyorsunuz. Her biriniz ötekinin kulu. Tevkif edilmediğiniz halde hissediyorum, biliyorum ki benim kadar bile hür değilsiniz. Doğru mu bu söylediğim? Cevap verin!

Ses yok. Diliniz varmıyor, gücünüz yetmiyor bana cevap vermeğe. Bir tek adam, bir tek dürüst adam kalmadı mı içinizde? Susuyorsunuz. Tek düşünceniz gitmek, sıvışmak.. gerisin geri.. Adaletiniz gibi... ve karanlığa karışmak. Ve beni yalnız bırakmak... Karanlığımda.

Kafka'nın konuşması sahne oyunlarıyla fazla kesilmemeli. Sahnedekiler yavaş yavaş uzaklaşır, gerisin geri gider, sağdan soldan kemerin altına girip kaybolur. Seyirciler: Amca, Bürstner, Grubach, Titorelli ve ötekiler sol çıkmanın üstüne doğru gerilerler.
O sırada ikinci müdür ortaya çıkar, Kafka'nın etrafını saran sessizliğin içinde sinsi adımlarla yürüyüp yanına gelir.

İKİNCİ MÜDÜR. — **(Mahremce ve çok çabuk)** Sayın meslektaşım, bir başka türlü hal içinde olduğunuz açıkca görülüyor. Yorgun düştüğünüz için, bankaca size verilmesi düşünülen bir özel işi ben üzerime alayım diyorum. Sizi bu külfetten kurtarmamı istersiniz her halde?

KAFKA. — **(Bir rüyadan çıkar gibi)** Nedir bu iş? Hangi özel iş?

İKİNCİ MÜDÜR. — Şehrin güzellikleri ve bâzı sanat eserlerini bir İtalyan müşteriye gösterme işi. Bu İtalyan bankanın çok işine yarayacak bir adammış ve buraya ilk defa geliyormuş. Bankadan sizi düşündüler; çünkü sizin şehrin sanat âbidelerini koruma komitesinde üye olduğunuzu hatırlattı biri. Ama buradaki işiniz bitecek gibi değil nasıl olsa. Müşteri sizi Katedralde bekliyor. Koşup kendisini bulayım. Bir albüm de aldım yanıma, şehrin güzel yerlerini tanıtan bir albüm.

İkinci müdür giderken Kafka durdurur.

KAFKA. — **(Kavga etmeğe hazır)** Bu ne acele, bay ikinci müdür, her işde yerime geçmekte bu ne acele? Ama bu sefer hiç olmazsa beni temsil etmek şerefini vermiyeceğim size **(Elinden albümü çekip alarak)** Ben, kendim koşuyorum Katedrale.

Amca, Mad. Bürstner ve Titorelli soldaki çıkmanın üstünden sahneyi görmüşlerdir.

AMCA. — Joseph, deli misin... Ya sorgu? Sorgu ne olacak?

KAFKA. — Ben yokken daha kötü olamaz. **(Canından bezmiş)** Öff! Kafam da dinlensin biraz.

MAD. BÜRSTNER. — Nasıl olur? Gidiyor mu?

Kafka siyah eldivenlerini giyerek sağ birinci plândan çıkar.
İkinci müdür ellerini uğuşturarak ötekilerin yanına gider.

TİTORELLİ. — **(Kayıtsız)** Onsuz, daha çabuk gider işler.

Gürültüler diner; sahne yavaş yavaş silinir; ışıklar söner.
Katedral'de :
Dekor değişmiştir. Katedral'de sütunlar, kabuk biçiminde küçük bir kürsü. Cin parıltısı cinsinden küçük bir ışık kilisenin karanlığında gezinir: Papazın elindeki lâmba.
Papaz, çok genç, tıraşlı, çelik gibi sert yüzlü, kürsüye çıkar, lâmbayı bir yanına kor. Katedrale mor bir renkli cam ışığı dolar.

PAPAZ. — Bu geceki düşüncelerimizin kaynağı Kutsal Kitabın birkaç sözü olacak. Bu sözler Heremia

peygamberin yakarışlarının üçüncü bölümündedir: «Bir duvar örünüz ki çevreme, çıkamaz olayım içinden.» (Sessizlik) Kardeşlerim, burada üstünde durulacak, düşünülecek şey şudur ki, peygamberin bu sözleri ardından, bu umutsuz sözlerin ardından, insanın yüreğine ferahlık veren sözler gelir hemen. O sözler de şunlardır, isterseniz hep birlikte asıl onları anlamaya çalışacağız: «Çünkü Tanrı...

Papaz durur, etrafa bakar. Sessizlik. Bambaşka bir sesle, kendi kendisiyle konuşur gibi...

Kimsenin dinlediği yok... Vox clamantis in deserto! **(Çölde yükselen bir ses).**

Karanlıkta bir hayalet gibi duran Kafka kürsünün dibine gelir.

KAFKA. — Ben sizi dinliyorum ve büyük bir umutsuzluk içindeyim.

PAPAZ. — Sen misin, Joseph Kafka?

KAFKA. — Benim.

PAPAZ. — Suçlu diyorlar sana.

KAFKA. — Evet.

PAPAZ. — Öyleyse benim aradığım sensin. Ben hapishanenin papazıyım. Konuşalım diye çağırdım seni buraya.

KAFKA. — Bilmiyordum. Ben buraya Katedrali bir...

PAPAZ. — Ivır zıvırı bırak. Nedir o elindeki? Bir dua kitabı mı?

KAFKA. — Hayır. Bir albüm; şehrin görülecek...

PAPAZ. — At onu elinden. **(Albüm yere düşer)** Duruşman kötü gidiyor, farkında mısın?

KAFKA. — Farkındayım. Çok uğraştım, ama boşuna.

PAPAZ. — Bu iş nasıl bitecek dersin?

KAFKA. — Bilmem, sen ne dersin?

PAPAZ. — Bilmem; ama korkarım kötü bitecek. Seni suçlu biliyorlar. Suçlu olduğundan şüpheleri yok.

KAFKA. — Suçum yok, ya da bütün insanlar suçlu. Adalet yanlış bir yolda.

PAPAZ. — Senin ağzından bu: Ağıt sözleri duymak bana ne kadar acı geliyor bilemezsin dostum. Gurur söyletiyor bunları sana. Suçunu görecek yerde adalete çatıyorsun. Ona yüklediğin suçun sende olduğunu bile bile. Suçum yok demekle suçuna daha ağır bir suç eklemiş oluyorsun; kendini kurtarmak için seni suçlayana suçlu diyorsun. Tanrının Eyüp peygambere söylediği gibi: Kendini haklı çıkarmak için mi bana haksız diyorsun?

KAFKA. — Doğru, güzel; ama nedir bana yükledikleri suç?

PAPAZ. — Ara, bulursun. Suçlu olduğun çektiğinden belli değil mi? Suçunu görmek senin işin. Şunu söyliyeceksin kendi kendine Bana işkence ediyorlar, demek ki suçluyum.

KAFKA. — Sen de mi bana karşısın?

PAPAZ. — Benim sana karşı bir şeyim yok.

KAFKA. — Öyleyse neden inmiyorsun kürsüden? Karşında kimse yokken vâzetmenin mânası yok. Yanıma gelsene!

PAPAZ. — Evet, şimdi yanına gelebilirim.

Papaz kürsüden iner, elinde lâmbası Kafka'ya yaklaşır.

İlkin sana yukardan konuşmak zorundaydım; sevgime kapılmaktan korkuyordum. Sevki görevimi yapmama engel olur, bu makamın haşmetine zarar verirdi. Yapamazdım bunu; çünkü ben de adaletin emrindeyim.

KAFKA. — Peki, nedir bu Adalet? Neyin emrindesin? Söylesene!

PAPAZ. — Böyle bir soruya cevap veremem.

Ağır adımlarla yürüyerek konuşmaya devam ederler.

Ama sen söyle, ne yapmak niyetindesin şimdi?

KAFKA. — Yardım aramak: Nerden, kimden olursa olsun.

PAPAZ. — Başkalarının yardımına fazla baş vuruyorsun.

Elindeki lâmbayı Kafka'ya uzatır, Kafka alır.

KAFKA. — Herkesten çok sana güvenim var.

PAPAZ. — Ya aldanıyorsan?

KAFKA. — Neden aldanırsam?

PAPAZ. — Sen adaletin ne olduğunda aldanıyorsun. Benim kim olduğumun farkında mısın?

KAFKA. — Hapishanenin papazıyım dedin ya?

PAPAZ. — Bu sıfatla ben de adaletten yanayım. Bir bekçiyim ben. Bu kapıyı bekle demişler, o kapıyı bekliyorum. Ama ben yine de seni bekliyordum, Joseph Kafka: Ve şunu söyliyeyim ki sana, bu kapıyı ben yalnız sana açtım.

KAFKA. — Peki, çektiğim azabı gidermek için bir diyeceğin yok mu bana?

PAPAZ. — Azabını gidermenin yolunu azabının içinde bulacaksın. Şunu söyliyeceksin kendi kendine: Madem benim yakamı bırakmıyorlar, öyleyse ben Allahın sevgili kuluyum.

KAFKA. — Bari suçsuzum diye bağırabilsem...

PAPAZ. — Sessizlik içinde, konuşamıyanın sesi göklere çıkar. Sessizlik içinde körlerin gözü görür,

sağırların kulağı işitir. Her yalnızlık insan doludur. Karanlıklar pırıl pırıldır. Yerlere kapanan göklere yükselir.

Kafka'nın tuttuğu lâmba söner.

Şimdi senden ayrılmalıyım. Görevim başka yere çağırıyor beni. Seni de bekleyenler var.

KAFKA. — **(Umutsuzca bağırır gibi)** Beni bırakma. Karanlıkta, yapayalnız nasıl çıkarım burdan?

Papaz uzun adımlarla uzaklaşır. Uzaktan:

PAPAZ. — Solundaki duvara git ve tuta tuta yürü, çıkarsın.

Işık değişir; aydın ve mavi olur: Gün doğmak üzeredir.
Katedral dekoru dağılır; dipteki çıkma görülür.
Sağdaki duvar boyunca yürümüş olan Kafka sahnenin ortasına siyah eldivenlerini düzelterek gelir.
Çok uzaktan gelir gibidir. İki polis sağ sol birinci plânlardan çıkıverirler. İri yarı, başlarında silindir şapka, üstlerinde redingot. Bir tanesinin belinde bir kasap bıçağı vardır. Birbirlerine doğru yürür, selâmlaşırlar. Kafka'yı görüp birbirine gösterir ve üstüne yürürler.
Çıkmanın üstünden bir takım işçiler, ellerinde âletleriyle, kayıtsız, gelip geçerler.
Birkaç iyi giyinmiş sarhoş ve birkaç fahişe (Baudelaire'in şiirindekine benzer bir sabah).

Sağ birinci plândan bir polis gelir; ciddi ve kayıtsız. Bir sigara sarar. Kafka'nın yanındaki iki izbandut onu saygıyla selâmlar.

POLİS. — Baylar, görevinizi yapın.

İki izbandutun elleri Kafka'nın omuzlarına iner.
İzbandutlar sessiz kişilerdir. Yalnız mimikleriyle (ilkin karşı koymak isteyen Kafka'nın şaşkınlığı önünde) sadece emir kulu olduklarını belli ederler. Kafka da bu emirlere boyun eğer.

KAFKA. — Ne dersen de... Zavallı amcam bu halimi görse üzülürdü belki de... Akrabasını hep tutar doğrusu.

POLİS. — **(Ciddi ve kendi kendisiyle konuşur gibi)** Kimsenin kimseye fazla bir yardımı dokunamaz.

KAFKA. — Kendim için bir şey istediğim yok... Ama bu bir prensip meselesi.

POLİS. — **(Yukardan ve küçümseyerek)** Sana ne prensiplerden? Prensip nerde, sen nerde? Prensip falanla uğraşan başkaları var.

KAFKA. — Hiç değilse sizler...

POLİS. — Ne demek istiyorsun?

KAFKA. — **(Biraz duraklar, sonra)** Hiç.

Polis omuzlarını kaldırır ve sigarasını içerek yürür. İzbandutlar Kafka'yı kollarından tutmuştur. Kafka artık karşı koymaz. Tersine uysal davranır ve cellâtların işini kolaylaştırmaya çalışır.
İdam sahnesi. Ya arkada, biraz saklı, ya

önde, görünürde: Kıral Lear'de ihtiyar Gloucester'in gözlerini oyma sahnesi gibi. Her halde sahnede bir tören havası olmalı.

İzbandutlar duraksar, birbirine: Önce siz buyurun, der gibi numaralar yaparlar. Biri ötekine büyük bıçağı verir. Kafka kendiliğinden başını kütüğe kor. (Kütük cellâtların ortada buldukları bir kaldırım taşıdır. Ayaklarıyla taşın yerini değiştirip, Kafka'nın duruşunu beğenirler. O sırada uzaklardaki bir evin penceresi ışıklanır. Kafka başını kaldırıp ellerini uzatır: Bir işaret mi acaba? Yardıma mı geliyorlar?

Ama ışık söner ve Kafka'nın elleri yanına düşer. Boğulmakta olan bir adamın boşuna çırpınışı.

Cellâtlardan biri bıçağı göğsüne saplar. Çıkmanın üstünden bir bayla bayan geçer. Bayan durup idam sahnesine bakar.

BAYAN. — A! Şuraya bak... Ne yapıyorlar adama? Bak, bak! Görülecek bir şey!

BAY. — (Ne olduğunu anlıyarak) Gel sevgilim. Adalet işleri bunlar. Bizi ilgilendirmez.

S O N

ÇAN YAYINLARI

1. **KAÇKINLAR : Ferit Edgü**· Fiyatı 250 Kuruş.
2. **DENEMELER : Albert Camus**. Çeviren : S. Eyuboğlu. - V. Günyol. Fiyatı 4 Lira.
3. **DURUŞMA : Franz Kafka**· Çeviren : S. Eyuboğlu. Fiyatı 5 Lira.
4. **DÖRTLÜKLER : Ömer Hayyam.** Çeviren : Sabahattin Eyuboğlu. Fiyatı 5 Lira.
5. **BOZGUN : Ferit Edgü.** Fiyatı 3 Lira.
6. **ÇAĞIMIZIN GERÇEKLERİ : J. - P. Sartre.** Çeviren : S. Eyuboğlu - V. Günyol. Fiyatı 5 Lira.
7. **KUYULARDA : Muzaffer Buyrukçu.** Fiyatı 3 Lira.
8. **ÖZGÜRLÜK VE KÜLTÜR : John Dewey.** Çeviren : Vedat Günyol. Fiyatı 5 Lira.
9. **DÜNYAMIZIN SORUNLARI : Bertrand Russell** Çeviren : S. E. - V. G. (Tükenmiştir).
10. **TÜRKÜN ATEŞLE İMTİHANI : H. E. Adıvar.** Fiyatı 10 Lira.
11. **TİYATRO İÇİN KÜÇÜK ARAÇ : Bertold Brecht** Çeviren : T. Aktürel - C. Çapan Fiyatı 250 Kuruş.
12. **MACBETH : William Shakespeare.** Çeviren : Sabahattin Eyuboğlu. Fiyatı 4 Lira.
13. **ÇAĞDAŞ POLİTİKA SORUNLARI :** 21 Yazardan. Çeviren : S. E. - V. G. Fiyatı 4 Lira.
14. **BAŞKASININ KELLESİ : Marcel Aymé.** Çeviren : S. Eyuboğlu - V. Günyol. Fiyatı 4 Lira.
15. **SIĞIRTMAÇ TÜRKÜLERİ : Vergilius.** Çeviren : İsmet Zeki Eyuboğlu. Fiyatı 250 Kuruş.
16. **MAVİ YOLCULUK : Azra Erhat.** Fiyatı 4 Lira.
17. **LÂTİN OZANLARINDAN ÇEVİRİLER : O. Rifat.** Fiyatı 3 Lira.
18. **ŞİİRLER : J. Prévert.** Çeviren : S. Eyuboğlu. Fiyatı 4 Lira.
19. **BİLİM AHLÂKI : Albert Bayet.** Çeviren : Vedat Günyol. Fiyatı 5 Lira.

o

Ödemeli olarak YENİ UFUKLAR, P. K. 1034 Galata, İstanbul adresinden, isteyiniz. 20 liradan yukarı siparişlerde % 20 indirim yapılır.

Fiyatı : 5 Lira